

Izhaja

vsak petek z datumom
prihodnjega dneva.

Dopisi naj se frankujejo in pošiljajo uredništvu „Mira“ v Celovcu, Pavličeva ulica št. 7.

Osební pogovor od 10. do 11. ure
predpoldne in od 3. do 4. ure popoldne.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 20 vin.
od garmond-vrste za vsakokrat.

Velja:

za celo leto 4 krone.

Denar naj se pošilja točno
pod napisom:

**Upravništvo „Mira“
v Celovcu,**

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Naročnina naj se plačuje
naprej.

MIR

Glasilo koroških Slovencev

Leto XXVII.

V Celovcu, 4. januarja 1908.

Štev. 1.

 Današnja številka obsega 8 strani.

Vabilo na naročbo.

Novo leto je nastopilo; zato nujno prosimo vse one gg. naročnike, ki so z naročnino še zaostali, da jo čim preje dopošljejo.

Ob enem prosimo, da blagovolijo naročniki tudi naročnino za tekoče leto prej ko mogoče poravnati, ker le tako nam je mogoče v upravnistvu in pri razpošiljanju lista vzdržati red. Pri vseh listih je navada, da se naročnina plačuje naprej; naj se tudi naši cenjeni naročniki ravnaajo po tem. Vsakdo naj pri naročbi tudi dostavi, za kateri čas da plača naročnino in ali je star ali nov naročnik. One gospode, ki dobivajo po več iztisov, prosimo, da nam slučajno spremembo v številu iztisov takoj naznanijo.

Svoje cenjene prijatelje prosimo, naj delajo na to, da se bode „Mir“ vedno bolj razširjal med našim ljudstvom. Vsak star naročnik bi nam moral pridobiti vsaj enega novega! Slabo časopisje se razširja vedno bolj, zato je naša sveta dolžnost, da razširjamo tudi dobre časnike. Torej na delo vsak, komur je mar sreča národa!

Naročnina, ki stane za celo leto 4 krone, naj se blagovoli pošiljati naprej, in sicer pod napisom: Upravništvo „Mira“ v Celovcu, Vetrinjsko obmestje št. 26.

Upravništvo „Mir-a“.

Govor državnega poslanca g. Fr. Grafenauerja.

Slovenski govor.

Poslanec Grafenauer začne svoj govor v slovenskem jeziku.

Pomenljiv dan za koroške Slovence.

Visoka zbornica!

Menim, da se mi ne bo očitala častihlepnost, ako imenujem današnji dan pomenljiv dan v zgodovini koroških Slovencev; zakaj kakor se vsako živo bitje veseli solnca in njene toplote, tako se veseli vsak narod prostosti — svoje zmage.

Koroški Slovenci pa se veselimo naše zmage tembolj, ker so nas smatrali ne le naši nasprotniki, ampak tudi veliko naših bratov kot mrtve, kot predmet, preko katerega se mora preiti k dnevnemu redu.

Po srditem, ljutem boju pa si je priboril slovenski narod na Koroškem zmago, katero občuduje cela Avstrija; priboril si je prostost in ustop v postavodajne prostore. A ne le to, priboril si je slovenski narod na Koroškem s tem tudi pravico in priložnost, izražati svoje trpljenje, svoje preziranje, svoje mučeniško življenje, in terjati svoje postavne pravice v svojem milem materinem jeziku.

Gospoda moja! Ta dan je danes in moja naloga je, pokazati vladi po njeni krivdi in njenem vladnem sistemu razmesarjeno telo koroških Slovencev.

Kaj bi bilo želeti?

Popolno pa bi bilo moje veselje tedaj, ako bi mogel svoj govor s popolnim uspehom nadaljevati v svojem materinem jeziku; a žalibog mi tega danes onemogoči žalostno dejstvo, da mi Slovani nimamo enotnega pismenega jezika, kateri je neizogibno potreben predpogoj naše moči in veljave in našega svetovnega pomena. Do danes imamo Slovani veliko jezikov, jezika pa nič, veliko narodov, naroda pa nič. Večino imamo sicer v zbornici; a pogledjmo, koliko Slo-

vanov sedi na mehkih ministrskih stoli? — In kdo je temu kriv? Temu je kriva v prvi vrsti naša jezikovna razcepljenost; in nekoliko tudi naša načelna razdvojenost; a nazori se spreminjajo, jezik ostane.

Napravimo torej enkrat resen račun sami s seboj! Dolžnost naše inteligence pa je, da ta račun sestavi. — Nasprotnik nam je bliže kot si mi mislimo; a brez enotnega pismenega jezika za vse Slované pomenjamo mi v svetovni zgodovini toliko, kot dežela brez železnice.

Dne 28. okt. manifestirali smo vsi slovanski poslanci v prilog naših bratov Poljakov, kateri zdihujejo pod pruskim kladivom. Odobravam ta naš čin popolnoma. Prav je to bilo; a še več bi želel. Poznam namreč še drugo vrsto Poljakov, katerim se pod avstrijsko melanholijo nič boljše ne godi, kot Poljakom na Pruskem. Gospoda moja! Ti Poljaki so koroški Slovenci! Povedati vam hočem kot rojak v večjem obrisu vladni sistem na Koroškem, kateri je uprav mojstrsko sestavljen v našo narodno smrt, v naše pokončanje. Bratje moji! Manifestirajmo enkrat v prid slovenstva sploh, posebno pa v prid koroških Slovencev. Pokažimo vladi, da smo edini! Mnogo se sicer govori o slovanski vzajemnosti — nastopimo enkrat vzajemno! Delajmo vzajemno! Bodimo vzajemni in ustvarimo si, ne glede na naše literarne individualnosti, enotni pismen jezik za vse Slované; le, ako pride ljudstvo do moči, bo prišla slovenska inteligenca do veljave, drugače nikdar! Pot in sredstvo, po katerem pa ljudstvo do moči priti zamore, je enoten pismen jezik. Očita se nam Slovanom od nasprotne strani, da za velike ideje sploh nismo zmožni in sposobni. Jaz bi temu skoraj pritrdil; kajti dosedanje naše delovanje na jezikoslovnem polju se mi zdi malenkostno, majhno, sebično, enostransko in rekel bi otročje. Ustvaritev enotnega pismenega jezika je največja narodna ideja in tej ideji smo dolžni dati mesó. Enoten pismen jezik za vse Slované si ustvarimo in domovina nas bo poveljevala! Končam in nadaljujem.

Potem nadaljuje svoj govor v nemškem jeziku tako-le:

Podlistek.

Zaklad v Macnu.

(Pravljica. — Zapisal Val. Varh.)

V spodnji Rožni dolini vzdiguje se strmo proti nebu gora Macen. V nje višjem naročju skrivajo se še kmečke vasi; na zahodni strani Rute, na vzhodni Zavrh. Vrh gore pa, v nekakem sedliču, sveti se lična, bela kapelica, posvečena sv. Ani in Devici Mariji sedem žalosti. Tja prihaja o poletju veliko vernikov molit, pa tudi hribolazci hodijo tja, uživat krasnega razgleda. Proti jugu ima gora oster, nekako razjeden, skalnat greben, pod katerim vodi steza imenovana „sevska“ na sedlo „Koče“. V sredi med kapelico in sedlom sega skalovje nekoliko nižje, ob stezi pa stoji par starih, grčavih mecesnov. O tem kraju se pripoveduje sledeča pravljica:

V davni prošlosti, ko je Turek divjal po lepih naših slovenskih deželah ter plenil, kar mu je prišlo pod roko, so ljudje denar, kojega menda takrat ni bilo tako malo, nosili sem v varno zavetje, za katerega pa so vedeli le nekaki zaupni možje. Zgodilo se je pa, da so Turki nekoč večino tukajšnjih prebivalcev pomorili ali odvedli, in tako je ostal ta zaklad pozabljen.

Minilo je par sto let. Ob vznožju gore nad Kočuhó prebival je kajžar p. d. Bizar.* Po poklicu je bil sodar. Živel je pobožno s svojo ženo

in otroci. Neko noč, ko je od dela utrujen, že sladko spal, predramil ga je ropot, nekdo ga je klical. Vprašal je: „Kdo kliče?“ Neki votli glas mu odgovori: „Pojdi in naredi na moje kadi obroče.“ Sodar, misleč, da se kdo z njim norčuje, obrne se na svojem ležišču in zopet zaspi. Drugo noč zasliši zopet oni klic, toda še bolj proseče. Mož vstane, izmane si oči, pogleda skoz okno ter pravi: „Zdaj, ko je takšna tema zunaj, pa že ne morem iti, pridí jutri zjutraj in šel bodem.“ Prišel je tretji večer. Komaj je Bizar zatislil oči, predramil ga je mило proseči glas: „Prijatelj! Vstani, pojdi in naredi na moje kadi obroče, skrajni čas je že.“ Sodar si je mislil, naj bo de v božjem imenu, pa grem, vstal je, oblekel svoje oguljene irhaste hlače ter drugo vrhno obleko, obul se, vzel potrebno orodje v „cekar“, ter stopil na prosto. Tema je bila tudi nocoj, da je komaj razločil moško postavó, ki je stala pred njim v dolgi suknji. Nekoliko se je ustrašil, toda kmalu se je ohrabril ter vprašal: „Kam naj grem?“ Oni pa mu je dejal: „Za menoj.“ Šla sta toraj v klanec, neznani mož je hitel spredaj kakor bi šel po zraku, sodar pa se je spodtikal ob kamenje, da so kar iskre kresale ob njegovih dobro okovanih šolnih. Misli si je pa, kmalu bodem Zavrhom saj ni tako daleč več — toda kako se je prestrašil, ko sta šla mimo poslednje hiše le naprej na planino in sedlo Koče. Lasje so se mu ježili in potil se je, da se je večkrat moral obrisati z rokavom preko čela. Rad bi se bil vrnil, pa ni se upal, ker oni je zmeraj obračal svoj pogled nazaj. Ko sta dospela na sedlo, krenila sta jo po stezi vprek in kmalu sta bila pri onih mecesnih, šla

sta še nekoliko nad stezo, kjer je bil vhod. Vstopila sta v prostor, podoben kakšni kleti. Zdajci je minul sodarja ves strah; na tleh je videl stati tri kadi ali velike škafe, napolnjeni s svetlo-črnim ogljem. Lotil se je dela, ter pobijal in nabijal dokler ni bilo vse gotovo. Neznani mož pa ga je med delom stoje opazoval, ter ga zmeraj milejše pogledoval, kakor bi nekaj prosil. Ko je bilo delo dovršeno, pospravil je sodar svoje orodje v „cekar“, mož pa je zagrabil s svojo suho roko pest oglja, ter mu ga ponudi, ta pa se ga brani, češ: Za oglje mi pa ni. Toda v tem hipu ga ima že v žepu. Naj pa bo, si misli — ga dam pa doma otrokom. Zdaj izstopi, za njim je tresnilo, da je odmevalo po sivem skalovju, in zopet ni videl drugega, kakor navaden planinski svet. Ogledoval se je, kje da je. Zavedel se je sicer, a groza ga je prevzela, in tekél je proti domu, ozirajoč se strahú zdaj na desno, zdaj na levo, zdaj nazaj. Doma se je vlegel in je trdno zaspal. Ko se je zjutraj prebudil, je bilo že pozno. Spomnil se je, kaj se je bilo zgodilo, segel je v žep in, o čudo, namesto oglja izvelekel je ven pet velikih srebrnih tolarjev. Ves vesel jih je hitel kazati ženi in praviti ji ponočni dogodek; ta pa je nevoljno poudarjala: „Zakaj nisi imel kakšne blagoslovljene reči pri sebi, vse bi bil pridobil!“

Drugi večer je bil Bizar nekako vznemirjen in ni mogel prav zaspati. Naenkrat pa vidi stati pred seboj onega moža, govorečega z žalostnim glasom: „Zakaj me nisi rešil — tebi je bilo pripuščeno, da me rešiš čuvanja tega zaklada, kjer vzdihujem že tako dolgo. — Zdaj bom moral čakati zopet tako dolgo, da bo iz semena, ki ga

* Kakor še dandanes.

Visoka zbornica! Rešitev proračunskega provizorija je nujna za vladu, zaradi tega se ga hoče nujnim potom rešiti. Toda jaz pa imam zadeve, ki so za ljudstvo nujne, ki jih pa vlada do danes še navadnim potom rešiti niti poskusila ni. Kot koroški Slovenec imam vzroka dovolj, da bi proti provizoriju glasoval, kajti tako, kakor je vlada dosedaj s koroškimi Slovenci ravnala, dela samo mačeha s svojo pastorko.

Vendar pa bom glasoval za provizorij radi tega, ker je vlada vendarle začela nato misliti, da je tudi v južnih deželah, kamor spada tudi Koroška, treba vpeljati severnih reform.

O čem se bo sukal govor?

Visoka zbornica! Nekateri pisatelji imajo navado, da na čelo svojemu spisu postavijo geslo, ki v kratkem označuje vsebino celega spisa. Tudi jaz imam danes nalogo pisatelja, kajti opisati in na svetlo dati hočem — koroške razmere.

Naslov mojega govora se glasi: „Budget“ (državno gospodarstvo), vsebina mojega govora pa se imenuje „Koroška“; jezik pa, v kojem bom govoril, je „suh kakor politika“. Da se bodo reči, ki jih bom kot poslanec koroških Slovencev razkladal, bolje razumele, naj začnem tudi z „geslom“. In to geslo se glasi:

„Kärnten ist ein Paschaland,
Und wird es so lang bleiben.
Als Landtag und Regierungshand,
Es so, wie heute treiben.“

(Živahna veselost.)

Slovensko bi se glasilo:

„Koroška je dežela turških paš
in bo tako dolgo ostala,
dokler bosta vlada in deželni zbor naš
tako kot do danes ravnala.“

Marsikdo bo vprašal: Kako pa delata ta dva?

O prvem (deželnem zboru) danes ne govorim, ni niti čas niti prostor za to. To, o čemer sem se namenil govoriti, ne pada toliko na klopi (poslancev) te zbornice, kolikor na stole (ministrov), kajti oni, ki ne nosijo samo mehke obleke, ampak tudi odgovornost, se nahajajo na kraljevskih dvorih.

Posebno z nekaterimi eksclencami (ministri) bom danes obračunal (Čujte! čujte!), četudi danes samo površno, kajti upam, da mi bo Bog dal nalašč za gospode ekscelece malo dalje živeti, tako da se bom z vsakim posameznim ministrom še prav nadrobno pomenil. Danes bom obračunal s temi-le ministri: 1. Z ministrom za notranje zadeve, 2. z ministrom za „moje“ in „tvoje“ — to je pravosodni minister (Veselost), 3. z ministrom za „življenje“ in „smrt“ — to je železnični minister (Živahna veselost), in 4. z ministrom za sedanjost in bodočnost — to je naučni minister (Veselost).

Narobe postave za Koroško.

V vseh deželah avstrijskega cesarstva skrbijo za to, da se postave izvršujejo, in jih nadzirajo. Na Koroškem pa je ta posel prepuščen samo še žandarmeriji in državnemu pravniku, in ta dva ga navadno opravljata s posebno pridnostjo tedaj, kadar se gre za kako preiskavo zoper kakega krščansko-socijalnega Nemca ali pa „klerikalnega“ Slovenca.

zdaj nese ptica v goro, vzrastla smreka. Oče bo iz lesa te smreke naredil zibelko in tisti otrok, ki se bode zibal prvi v tej zibelki, me zopet lahko reši.“ Milo je še zastokal in ni ga bilo več. Ne vemo, ali se je tisti otrok že zibal. Vemo le, da se do zdaj še nikomur ni posrečilo dvigniti ogromni zaklad ter rešiti ubogega čuvaja.

Predavanje p. Röslerja v Ljubljani. V Ljubljani je predaval v veliki dvorani hotela „Union“ znani učenjak p. Rösler za žensko inteligenco. — Govoril je o hrepenenju ljudi po sreči in o neutešljivem stremljenju po popolni resnici. — Ta nagon po sreči more utešiti le krščanska vera, popolno resnico najdemo le v sv. veri. Govoril je tudi o trdnosti volje, ki je neobhodno potrebna za vzgojo pravih značajev.

Tatvina v dunajskem arzenalu. V dunajskem arzenalu vršila se je zanimiva tatvina. V arzenalu so blagajne raznih polkov, do katerih ima ključ topničarski depot (Artilleriezeugsdepot). In kadar kak polk potrebuje gotovine, pošlje v depot častnika po ključ; ta jih dobi in s ključ gre cela komisija v blagajno, da vzdigne, kar potrebuje. V soboto dopoldne prišel je, kakor navadno častnik v uniformi proviant-officirja po ključ za „Kassagang“; ključ so se mu izročili. Slučajno prišla je nekoliko sleje komisija drugega polka po denar; častnik čuvaj je tej poročal, da je ključ dobil ravnokar drug častnik, ki mora biti še v prostoru, kjer so blagajne. Komisija pride tja, a dvorana je zaprta in ključa ni nikjer.

Ko so se leta 1867 delale državne temeljne postave, se je pri članu 19. drž. tem. postave zgodila pomota; kajti ta član bi se po mnenju in delovanju c. kr. oblastnij na Koroškem moral tako-le glasiti:

„Na Koroškem pa je uporaba in spoštovanje tega paragrafa samovoljnosti uradnikov prepuščena.“ (Živahna veselost.)

To je sicer debelo povedano, toda jaz bom dokazal, da je res tako, in le veselilo bi me, ako bi bili ministrski stoli tako zasedeni, kakor so takrat, kadar visoka vlada sama od poslancev kaj želi. (Veselost.)

Gospoda moja! Beseda: „v deželi navaden“ pomeni na Koroškem čisto kaj drugega kakor v drugih deželah; pri nas ne pomenja drugega, kakor brezmejno oškodovanje, prikrajševanje in jemanje narodnih, kulturnih in gospodarskih pravic in zahtev Slovencev, ki še danes tvorijo eno tretjino prebivalstva cele dežele.

Beseda: „v deželi navaden“ („landesüblich“) na Koroškem za tistega, ki ima odprte oči, ne pomenja nič drugega, kakor od nemške ljudske stranke in od vlade po gotovem načrtu zasnovana in podpirana germanizacija (ponemčevanje) slovenskega dela koroške dežele. (Posl. Kirchmayer živahno ugovarja. Posl. Demšar proti Kirchmayerju: Ali ste vi tudi Korošec?)

Grafenauer (proti Kirchmayerju): Tovariš, potolaži se! (Veselost.)

Opetovano se je v tej zbornici že govorilo o galskih razmerah, in jaz ne dvomim, da te razmere res niso bogve kako prijetne, vendar se mi zdi, da so popisi galskih razmer komaj odsev tega, kar se na Koroškem odlikuje v malikovalskem svitu. O kaki narodni pravici koroških Slovencev do danes sploh govora ne more biti. Njihova edina pravica je dolžnost, davke plačevati, v vojake hoditi in vzvišenosti postav se brez-pogojno pokoriti.

Sedanji trgovinski minister dr. Fiedler je dne 25. oktobra 1907 rekel:

„Država mora narode za sodelovanje in koristno življenje države vzgojiti.“

Danes je ta gospod minister, in jaz želim in pričakujem, da bo vlada te besede uvaževala in se po njih ravnala. Dvomim pa, da bo gosp. trgovinski minister za te svoje gotovo zdrave in pravilne nazore pri svojih tovariših poslušna ušesa našel; toda avstrijske vlade so se doslej še vedno ravnale le po enostranskih vladnih oblikah in dozdaj še niso našle prave avstrijske vladne oblike, kajti sicer bi na Koroškem ne mogle biti tako nezdrave, neprijetne in obstoječe državne temeljne postave sramoteče razmere, kakoršne imamo v resnici.

Kaj se dela s slovenskimi uradniki?

Gospoda! Jaz vam hočem navajati dejstva, ki kažejo, kako se na Koroškem postave izvršujejo in naše narodne pravice z nogami teptajo. Po državljskih pojmi je uradnik zaradi ljudstva nastavljen in bi raditega moral znati tudi jezik prebivalstva, za koje je nastavljen. (Odobrovanje.) Na Koroškem se kaj takega pripeti v zelo redkih slučajih. (Čujte! — Medklici.) Ne dvomim nikakor

Seveda tudi tujega poročnika ni bilo najti. Šli so zdaj po ključavničarja. Ta je dvorano odprl in zdaj so videli, da je blagajna 42. topničarskega polka s silo odprta. Tat jo je odprl z močnim dletom. Iz blagajne je odnesel 26.000 K denarja in par hranilnih knjižic. V knjigo, v kateri je potrdil sprejem ključev, se je tuji tat-poročnik podpisal „Goldbacher“. Policija je tatu takoj spoznala. Od 6. topničarske divizije je namreč 15. septembra dezertiral častniški namestnik Leopold Goldschmied. Policija je tudi dognala, da je nekdo pri starinarju kupil uniformo provijant-častnika. Zvečer so tudi že našli vozniaka, ki je bil častnika pripeljal k arzenalu. Od arzenala se je bil zopet odpeljal z vozom v hranilnico, ter je tam vzdignil en del vložnega denarja, od hranilnice pa je šel na kolodvor, ter se odpeljal. Dne 26. decembra so Goldschmieda že zasačili v Freisingu na Bavarskem. Iz Dunaja se je peljal na Češko (Cehnic). Tam je bil dobro znan, ker je imel v tem kraju 1905 pri cesarskih manevrih opraviti. Iz Cehnice peljal se je v Tahovo, od koder je neki znanci poslal 4000 K s pismom: „Lepa hvala! Pošljem ti tvoj denar 4000 K, tvoj Leopold.“ Dekle pa je šlo s pismom na policijo. Tako se je prišlo Goldschmiedu na sled. V Landshutu na Bavarskem si je kupil motor-kolo, ki ga je takoj brez pogajanja plačal. Prodajalcu se je kupec zdel sumljiv, ker se za ceno ni pogajal, aviziral je policijo, ki ga je zasledovala na motorkolesu in ujela v Freisingu. Ukradenega denarja je imel še 21.240 kron.

ne, da se kaj sličnega godi tudi na Spodnjem Štajerskem. Dovoljujem si poudarjati, da niti na Kranjskem v tem oziru ni vse popolnoma zdravo. Uradniki, ki bi znali oba jezika, se štejejo na Koroškem med bele vrane, in še te, kar jih imamo, vlada tako dolgo „drega“, dokler ne prosijo za kako mesto izven dežele, ki je navadno tudi dobijo; gotovo zategadelj, ker vladni krogi uradnikom, ki znajo slovenski, nočejo zabraniti ciganske prostosti za vandranje (Veselost) in vsaj na ta način pripomaga osnovni postavi do veljave, spoštovanja in respektu.

Če kdo, ki zna oba deželna jezika in je priznan kot vesten uradnik, prosi za boljšo službo, tak se popolnoma prezira iz same ljubezni in iz spoštovanja do nacionalne znorele nemške ljudske stranke na Koroškem, kajti Schiller pravi: „Einst, wenn den Bau der Welt Philosophie zusammenhält, erhält sie das Getriebe durch Hunger und durch Liebe.“ (Posl. Kirchmayer: Vi znate Schillerja!) Da, gospod kolega, jaz znam Schillerja morda ravno tako dobro kakor ti. (Veselost — Kirchmayer kliče: „Imenuj kakega slovenskega Schillerja!“) Prešeren! Gregorčič! Naša deželna vlada naj le ni v skrbeh, da bo zaradi pravice in ljubezni glad in žejo trpela, kajti čim več koroških Slovencev požre vsakih deset let (Veselost), tem bolj laskavo se bodo trobile njene zasluge (Staatsnotwendigkeit); zdi se namreč, da bo Avstrija razpadla, če ne izginejo koroški Slovenci.

Zahtemo, da se z nami drugače ravna.

Gospoda! Mi koroški Slovenci ne pripustimo več, da z nami igrajo ringlspil. (Živo odobrovanje.) Zahtevamo našo pravico po postavi! Ne igrajte z nami, ki moremo postati za državo zelo neprijetni. Mi se namreč dandanes ne smatramo več za poseben del drugega slovenskega ljudstva, dandanašnji smo zedinjeni, in niti sili usode se ne bo posrečilo, da bi razdejala nas Jugoslovane! (Živahno odobrovanje in ploskanje.) Govorim v pravem pomenu besede, če prosim, naj v tem oziru niste pretesnosrčni. Vem, da vladajo tudi med nami Slovenci na jugu nasprotstva; pa vendar, če se mi Slovenci malo popraskamo, ni treba kar misliti, da si pulimo lase iz narodnih razlogov. Vlada naj si je svesta svoje dolžnosti, sicer bi se znal krasni jug prevleči s temnimi oblaki o pravem ali tudi o nepravem času za vlado.

Da vlada do današnjega dne svoje dolžnosti ni spolnila, da niti ni se potrudila preudariti, kako naj bi jo spolnila, da nas koroške Slovence ne smatra samo za manjvredne državljane, ampak da nas le še trpi na naši domači zemlji in da tudi tako ravna z nami, to cenjena gospoda, to vam hočem dokazati z dejstvi. (Čujte! čujte!)

Kako nas šteje vlada.

Šteje se na Koroškem 365.000 prebivalcev, kar jih je v resnici. Popolnoma neresničen pa je statistični dokaz, da je na Koroškem samo 80.000 do 90.000 Slovencev. (Pritrjevanje. — Oprekanje.)

To pomoto, gospoda, bodele kar spoznali, ako vam povem, kako se pri nas na Koroškem ljudstvo šteje, in da se pri tem štetju po vladnem ukazu vsaki vpiše k tistemu jeziku, v katerem občuje.

Ekscelece, povejte mi, kaj pa je za vas „občevalni“ jezik („Umgangssprache“)? Pa vi mi tega ne morete povedati, in morate že prepustiti razsodbo o tem prav avstrijsko nemško-nacionalnem vladnem izrazu — to je Umgangssprache — komisariju ljudskega štetja. Ti komisariji pa so na Koroškem v občinah, katere še obseva nemško-nacionalni mesec (Veselost), ljudje, ki sami ne vedo, kam pripadajo. Navadno so to ljudje, ki mislijo, da je vsa sreča v občini odvisna le od blage nemščine, nemško-nacionalni župani, občinski tajniki, učitelji, falirani študenti, ljudje ki z veseljem pljuvajo v lastno skledo. (Medklici.) Takim ljudem se prepušča na Koroškem v občinah, da vpisujejo „občevalni jezik“.

Kaj se na ta način našteje, gospoda, si lahko mislite. Eksclencam pa je treba povedati, da je na Avstrijskem mnogo ljudi, ki morajo znati v občevanju z ljudmi vse jezike. Vprašam: Kateri jezik je pri teh občevalni jezik (Umgangssprache), kajti zadnji dan decembra občejejo tisoči na Avstrijskem v dveh jezikih. Ali se mora to šteti vsako uro, ali morda vsaki dan? (Veselost. — Medklici.) Zahtevam torej od vlade, da odstrani ta „unikum“ in da ga nadomesti z materinim jezikom, po katerem naj se vpraša pri ljudskem štetju. (Popolnoma resnično!) To vse sem moral povedati zategadelj, da v tem zboru povem o koroških Slovincih resnico proti vladnemu izkazu.

Po štetju, katero je napravilo „Katoliško-politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“ pa je na Koroškem okoli 119.800 Slovencev.

* t. j. „Če bi siromašna nemška filozofija kdaj svet sestavljala, bi se sam iz gladi in ljubezni v red spravil.“

Da imamo mi koroški Slovenci torej tudi po postavi neovrgljivo pravico, ohraniti si in gojiti svojo narodnost in svoj jezik, je jasno, samo nemško-nacionalna stranka in vlada tega nočeta uvideti.

Ako bi ta dva čutila le količkaj gladi in žeje zaradi pravice, bi se slovenskim uradnikom ne pela turška, ampak vsaj količkaj krščanska pesem.

Na kaj bi se naj ozirala vlada pri nastavljanju uradnikov, pa se do zdaj ni?

Hočem vam, gospoda, torej razložiti, kako se na Koroškem pri nastavljanju uradnikov ozira na zmožnost slovenskega jezika.

Pri deželni vladi na Koroškem zna le eden deželni vladni svetnik popolnoma slovensko. Od poduradnikov pa nikdo ne.

Pri okrajnem glavarstvu v Celovcu zna en sam uradnik slovensko, to je komisar dr. Ferjančič.

Zato pa je v okrajnem glavarstvu št. Vid, kjer prebivajo sami Nemci, okrajni glavar, ki zna slovenski. (Čujte!) On zna dobro slovenski.

Ta gospod okrajni glavar se je udeležil kot vladni zastopnik zborovanj, ki sem jih jaz napravil v političnih okrajih Celovec in Velikovec, in jaz sem popolnoma prepričan, da zna dobro slovensko. (Klic: Kje je zdaj?) On je okrajni glavar v št. Vidu, kjer je v celem okrajnem glavarstvu komaj deset Slovencev.

Poudarjam pa, da prebiva v okrajnem glavarstvu Celovec v resnici 23.339 Slovencev, vlada pa jih je naštel samo 20.969, torej v enem okr. glavarstvu kar 2370 Slovencev manj. Omenim, da je v tem okr. glavarstvu največ slovenskih občin, kjer vladajo dandanes še slovenski nemškutarski župani.

To statistično, uradno štetje ljudstva pa nikakor ne dokazuje, da bi se bile te občine v prvi bližini „nemškega“ glavnega mesta Celovca po njem ponemčile, — saj še deželno mesto samo ni v tem oziru čistega plemena. (Tako je!) Ta uradna statistika je „umetna razstava goljufivega zlata“, ki se izpostavlja vsako desetletje; ona je v pravem pomenu velika goljufija, pa ne za slovensko, ampak za nemško ljudstvo, kajti ljudstvo se po takem početju pač množi v številkah, nikakor pa ne v resnici. Gospoda iz tega razvidi, kako na Koroškem Slovence žrejo in Nemce delajo.

Dovolite, gospodje, da osvetlim tudi razmere pri drugih okr. glavarstvih, samo kratko, ker sem obljubil, ne čez uro govoriti.

Razmere pri okrajnem glavarstvu Šmohor.

V okr. glavarstvu Šmohor, kjer je moj dom, imamo c. kr. glavarja, ki dobro zna slovensko; vendar razmere raditega še niso dobre, če tudi le ob časih, ko dobi g. okr. glavar dopust in gre na počitnice. On tega ni zakrivil. Tam pa je neki drugi uradnik, en komisar ali sekretar — to je g. Königsbrunn — ki zelo dobro razume, ali bolje rečeno, ki smatra za svoj uradniški program, delati novim županom, katerim bi moral pri izpolnjevanju njih težkih dolžnosti najprej na roko iti, naj so potem Nemci ali Slovenci, tolike zapreke, posebno tedaj, ko jim zaukaže prevzeti in izvršiti kak posel za okr. glavarstvo, da zahteva, naj mu odgovorijo takoj, ko njegov ukaz dobijo, v dveh dneh, ali pa bodo kaznovani — in vendar je poprej čakal 14 dni do dva meseca in to v nekem slučaju samo zaradi tega, ker je bil prejšnji župan nemško-nacionalac, sedanji pa ali Slovenec ali katoliški Nemec.

Tukaj imam dokaze, iz katerih razvidite, da sem o Šmohorskem okrajnem glavarstvu povedal vse le po resničnih dogodkih. Bila bi gotovo dolžnost naše vlade, da bi pokazala takim ljudem — naj so Slovenci ali Nemci, to je vse eno — pot postave, kajti nevarno je, če zapusti politični uradnik to pot in jo krene več ali manj v naročje te ali druge stranke. Upam, da bodo brale ekselence stenografske protokole in sem tudi prepričan, da bo vlada iz teh kotov pomedla enkrat vso nesnago.

Razmere pri okrajnem glavarstvu Beljak.

Omenim, če tudi zelo nerad, še en slučaj iz beljaškega okrajnega glavarstva. Ne gre se toliko za osebo sedanjega okrajnega glavarja, vendar se mi zdi, da se je ta, sicer izvrstni uradnik, v neki zadevi preveč podal v strujo nemško-nacionalne stranke. Kar bom povedal, ni ravno po tem, da bi opralo gosp. deželnega svetnika Schusterja, katerega sicer — to poudarjam — poznam in čislam kot dobrega, zmožnega uradnika, vse krivde. Gre se za stvar, ki je posebno na Koroškem po časopisju in v javnosti posebno razburila duhove, in zaradi katere sem s svojimi tovariši že interpeliral g. justičnega in notranjega ministra. Bilo je za časa velike povodnji l. 1903. Tedaj se je za Koroško dovolila podpora 2.160.000 kron. Kako je to svoto deželna vlada razdelila, ne vem, vem pa, da se je odlo-

čilo za Ukve, ki so silno trpele, okoli 140.000 kron, prej več kakor manj.

Vse prav, ali denar se ni tako razdelil, kakor bi se moral, če bi g. deželni vladni svetnik v Beljaku ne zaupal preveč g. županu. Zaupanje tega uradnika je sedanji župan v Ukvah gotovo zlorabil.

Prej nisem hotel verjeti, je li vse to res, kar stoji v moji interpelaciji o tej zadevi, zaradi tega so me razne osebe iz Ukev naprosile, naj pridem tja in se osebno prepričam. To sem tudi storil, vprašal več posestnikov iz Ukev, je li to vse res, a ti so mi razložili, da je to samo en kos od cele resnice. (Čujte! čujte!) Med pričami sem zaslišal tudi enega popolnoma verodostojnega, celo zapriseženega moža. In ta mi je zagotovil, da je vsak čas pripravljen tudi pred sodnijo ravno isto izpovedati in priseči.

Ta mož mi je povedal, da se je podporni in nabrani denar le enkrat razdelil pod kontrolo g. deželnega vladnega svetnika, potem se je razdelitev popolnoma prepustila županu; torej zadene krivda tudi prvega.

Ta mož mi je rekel: Bilo je brž po povodnji l. 1903, ko se je morala pošta začasno preložiti iz županove hiše, kateri je ob enem tudi poštar, v hišo št. 121 v Ukvah. V tej pisarni sem bil jaz pričujoč, ko je vstopil c. kr. nadinžener iz Beljaka ter se proti g. poštarju, obenem županu v Ukvah, tako-le izrazil: „Najboljše, če odstrani pesek občina Ukve sama, da morejo od povodnji zadeti ljudje kaj zaslužiti.“ To bi bilo zelo lepo in mogoče. „Ali hoče občinsko predstojništvo za to skrbeti?“ ga je vprašal.

G. župan nato: „Seveda, vendar bom vprašal občinski zastop.“ G. nadinžener je nato omenil, naj župan to kmalu stori, da sme navadno plačo za 20 vin. povišati, ali ne previsoko, ker bi sicer stvar ne mogel prepustiti občini.

Pozneje se je proti tej priči izrazil nadučitelj Kovač: „Župan je zelo zvit, dal je vso zadevo publicirati v Ukvah, Naborjetu in Žabnicah, naj se poškodovani ljudje udeležijo pri delu, a delo pa je že poprej oddal nekemu tujcu za ogromen dobiček.“

Ehrlich (župan) je dobil za m³ 2 K 8 vin. in je isto delo oddal tujcu za 1 K, akoravno se je ponudil tudi domačin, da prevzame vse, kateremu pa je nadinžener ponujal samo 40 vin. Ta izkaz, ki ga imam tukaj, pove, da se je pesek izvozil za nabrani denar, in vendar se je deželna vlada izrazila nasproti strankam v Ukvah, da se je izvozil na državne stroške.

Vendar še več:

Pesek se je oddal na državne stroške zasebniku, c. kr. okrajni glavar in nadinžener Friederik pa sta se z ljudmi pogajala za kraj, kam se bo pesek zvozil v korist privatnega podjetnika. Okrajni glavar je na državne stroške stranke deloma odškodoval, deloma pa tudi ne. Vse stranke pa so morale podpisati županu pobotnice na prazen papir, in se jim je zapretilo, da ne dobé ničesar, če ne podpišejo.

Med temi strankami je tudi načelnik krajevne požarne brambe Sebastijan Errath po imenu; ta je podpisal kot načelnik požarne brambe tako — karta bianka — pobotnico, pa nima še dandanes denarja.

Najznamenitejši dogodek pa je ta-le: Kolerič Matej ali France je prodal svojo hišo županu za 1200 kron. Kolerič je umrl pred katastrofo. — Škoda za hišo pa se je zaznamovala pod imenom Franc Ehrlich p. d. Kolerič, župan, in se cenila na 5500 kron. (Čujte, čujte!)

Če se je izplačal županu ta znesek in koliko, tega ne morem dognati. (Medklici.) On je pač nemški nacionalac prve vrste.

Gospoda moja! Zadnje dni sem dobil gledé na ukovske razmere, o katerih razpravljati bi pač rad nehal, prepis, ki se glasi (bere):

„Velepoštovani gospod!

Kar se tiče skladanja gramoza na tleh Luke Errath, št. 11, se spominjam na sledeče:

Nekega dne, pozno v jeseni l. 1903 je bilo, pripovedoval mi je Luka Errath in njega mati Urša pri njih hiši, da trpé njiva in hiša veliko škode, ker morajo pustiti gramoz skladatai. Župan je namreč rekel, g. vladni svetnik se je izrazil, ako ne pusti Errath gramoz skladatai, ne dobi iz podpornega zaklada za škodo, ki jo je zavoljo povodnji imel, nobene podpore.

Nato sem omenil, da to ni mogoče, on je moral napačno razumeti.

Errath je ostal pri svoji trditvi, in ker je prišel ravno župan proti nam, sem se obrnil jaz v tej zadevi na njega.

Župan pa se je izrazil obrnjen proti Errathu: „Gospod vladni svetnik je rekel, če ne pustite dovažati gramoza na vašo tla, ne boste za škodo, po povodnji napravljeno, nikakor odškodovani, on Vas bo kar izčrtal. Ako pa to dopustite, boste

še povrh za to plačani.“ — To se je deloma tudi zgodilo. — Nato je župan odšel, jaz sem ga spremljal, in pri tem mi je pripovedoval: „G. vladni svetnik je grozil, da bo napravil pri vsaki stranki enako.“

Hočem samo še pripomniti, da bode malo v oči, da so bili ravno taki nemško-nacionalni župani najvišje odlikovani.

Med temi župani najdemo gg. Ehrlicha v Ukvah, Dreyhorsta v Trbižu, Oraša v Vernberku in Fišerja v Smerčah. — Vsi ti gospodje pravzaprav sami ne vedó, katere zasluge da so si pridobili. Ljudstvo to seveda ve!

Njih zasluge obstojijo samo v tem, da so bili v največjo pomoč nemško-nacionalni stranki.

Ti štirje gospodi župani pač menda niso bili po samosvojem prizadevanju odlikovani od Njega Veličanstva!

Vlada in slovenski župani ob prihodu pre-svitlega cesarja.

Na koncu bodi mi še dovoljeno, izpopolniti nacionalno sliko na Koroškem, ako se spomnim na obisk Njega Veličanstva na Koroškem dne 4. septembra. Gospodje bodo mislili, prisotnost Njega Veličanstva cesarja nima nič opraviti z nacionalnimi stvarmi, in tudi ne more imeti. Ampak pri nas je vse mogoče, ravno tako, kakor pri Bogu. (Smeh.)

V tej zadevi sem se obrnil na deželno vlado s prošnjo, g. deželni predsednik naj doseže, da bi smeli Njega Veličanstvo cesarja pozdraviti ob prihodu na kolodvoru v Celovcu tudi župani Podjunske doline. Podjunska dolina je moj volilni okraj in župani Podjune so Slovenci. — Nato sem sprejel od prezidialnega urada v Celovcu sledeči odgovor (bere):

„Vaše blagorodje!

Z ozirom na Vaše, na gosp. deželnega predsednika cenjeno poslano od 29. avgusta 1907, si dovoljujem po ukazu poročati, da bodo dobili vsi župani okraja okolica Celovec po okrajnem glavarstvu v Celovcu vstopnice za peron kolodvora v Celovcu za 4. september, popoldne ob štirih, če zahtevajo tozadevne karte od okrajn. glavarstva.

Ti župani se bodo obenem obvestili po pooblastilu generalnega adjutanta Njega Veličanstva cesarja in kralja. — Osebno predstavljanje se bržkone ne bo moglo vršiti.“

Tega tudi nisem prosil! (Bere dalje:)

„Od generalnega adjutanta poročano pritrdilo pa ne obsega županov Podjune in ne takih v političnem okraju Beljak ležeče Rožne doline, ker ne dovoli mali prostor na glavnem kolodvoru, ki se ravno zida, da bi prišlo še večje število ljudi skupaj.“

Dovolite Vaše blagorodje izraz mojega spoštovanja.“ (Posl. dr. Dulibič: Zakaj ste sprejeli kot slovenski deželni poslanec nemško pismo od deželne vlade?) Mi smo pač ugodljivi. (Medklici.)

K temu pripomnim, da, ko bi bili prišli vsi župani Podjune k sprejemu Njega Veličanstva cesarja, ne bi imel kolodvor v Celovcu več nego 12 ali 15 oseb sprejeti (čujte! čujte!) in jaz vam povem, gospoda moja, bilo je še prostora za 200 oseb, ker kolodvor v Celovcu nikakor ni majhen, ampak dozdeva se mi pri tem ravnanju tole, da se je g. deželni predsednik bal, Slovenci bi hoteli našega vladarja v slovenskem jeziku pozdraviti. Pred „živio“-klici se je deželni predsednik zbal (smeh in medklici) ali pa, gospoda moja, se je bal, da ne bi prišlo toliko slovenskih županov, da bi bil kolodvor v resnici premajhen. Potem pa ni res, kar se vedno trdi, da na Koroškem ni Slovencev.

Jaz hočem to polje zapustiti, in če gospoda dovoli, bom nadaljeval:

Krivično postopanje s koroškimi Slovenci pri sodiščih.

Sodnijske razmere na Koroškem tudi niso boljši. — Ko bi vedel g. pravosodni minister, kdo je njega največji nasprotnik, kako ga ta na Koroškem onečašča, kako podkopava ugled pravosodja, bi ga moral res že davno oddati državnemu pravdniku. — Ta izrek bom pozneje dokazal.

Jezikovne neprijetnosti pri sodnijskih uradih na Koroškem so njegovim ekselencij dobro znane, ali prenapredila se pri teh jezikovnih razmerah, ki se res rogajo pravosodstvu, do danes ni ne ena pičica.

Dovolite, gospoda moja, da se zavoljo neke trditve od stvari nekoliko oddaljim.

V popolnem prepričanju trdim: „Nacionalno vprašanje v Avstriji je uradniško vprašanje.“

Gospodje uradniki so birokratje prve vrste in menda ne vedó, da so tukaj radi ljudstva in da je njih dolžnost, da morajo popolnoma znati jezik ljudstva, kateremu so sodniki.

Naši uradniki, ki so morda vsi obiskovali univerzo kakega Masařyka, ki so izvršili najvišje študije, ti uradniki znajo francosko, angleško, italijansko, latinsko in grško včasih morda prav dobro, ali z znanjem drugega jezika v deželi na Koroškem, z znanjem slovenskega jezika, izgleda pri uradnikih preklicano „špansko“. — (Posl. V. Kotlár: Pri Masařyku gotovo niso študirali, ta bi jim bil prav gotovo priporočal znanje slovenskega jezika!) Jaz ga nikakor nočem napadati osebno. Menim univerze sploh; ker vsi ti uradniki so obiskovali univerzo. (Posl. V. Kotlár: Pa ne pod Masařykom!) Pri nas prav veliko.

Ureditev jezikovnih razmer v uradih je rešitev nacionalnega vprašanja v Avstriji. To je moja trditev.

Čemu, vprašam, so postave, ako se po njih ne ravna? (Posl. dr. Steinwender: Da se vežejo! — smeh.) Mi imamo na Koroškem vezane postave, po katerih se tudi ne ravna. Jaz hočem jezikovno kvalifikacijo uradnikov na Koroškem malo pojasniti. Pri deželni sodnji so razen predsednika slovenskega jezika v besedi in pisavi zmožni gg. deželni sodni svetovalci: Šventner, Stepišnek, baron Falke in Kueß, druga dva svetovalca (Nadamlenski in Morič) sta zmožna jezika v besedi. (Klic: Marckhl tudi ne razume slovenski!) On ni naveden.

Po teh dejstvih bi morala človeška pamet po postavnih določilih soditi, da bi se pri deželni sodišču v Celovcu morala in mogla obravnavati v slovenskem jeziku.

V resnici pa ni tako, in najboljši dokaz za nasprotno je interpelacija, ki sem jo stavil s tovariši na g. pravosodnega ministra.

O tozadevni interpelaciji se je izrazila visoka sodnijska oseba nasproti enemu mojih tovarišev tako-le: „Kaj pa vendar hočejo koroški Slovenci? Saj nimajo politične moči. Če damo Slovence prav, bodo nemški nacionalci kričali. (Medklic poslanca Dobernig-a.) Ali bi se to ne zgodilo, g. tovariš Dobernig? (Poslanec Dobernig kima.) Potemtakem je nemško-nacionalno ropotanje postava za sodnijske uradnike. Ropot bi Slovenci tudi lahko delali, pa takega barbarskega orožja se nočemo posluževati.“

Pri okrajni sodnji v Celovcu ne zna niti en uradnik „pošteno“ slovenski govoriti, pisati že celo ne. (Čujte! čujte! — Posl. vitez dr. pl. Mühlwerth: Pred 20 leti je znalo mnogo uradnikov slovenski.) Tedaj gotovo; potrdim, da je bilo pred 20 leti tako. Govorim pa o sedanjosti.

Civilnopravne zadeve v slovenskem oddelku te okrajne sodnije so izročene sodnijskemu tajniku Jantschu.

Ta gospod je vzor v nesramnem ravnanju s slovenskim jezikom in prikriva neznanje tega jezika z nedostojnim, surovim obnašanjem nasproti slovenskim strankam. To sem sam slišal od strank, ki se jim je to pripetilo. Sploh je kot sodnik ali nezmožen ali hudoben in strankarsk. To so huda očitanja.

Če vaša visokost, g. pravosodni minister, zahtevate, sem vam z očitnimi dokazi strankarskega postopanja tega gospoda na razpolago. G. sodnijski tajnik Jantsch v Celovcu naj torej izgine iz slovenskega oddelka.

Pri kazensko-sodnijskem oddelku pri okrajni sodnji v Celovcu slušbuje sedaj kot sodnik gosp. Dedovič. Ta zna malo manj slovenski, zato je pa v svojem službovanju pravičen, nepristransk in pošten, in menda ravno raditega ga niso pomaknili višje, čeravno je to že zdavno zaslužil in je bil že na vrsti.

Zahtevamo načeloma:

Načelnik tega sodnijskega oddelka, ki ima opravke s civilnopravnimi, pupilarnimi in drugimi zadevami, mora biti slovenskega jezika zmožen — kar zdaj ni — in to bi se zgodilo prav lahko, ker imamo prav blizu za to sposobne osebe. Toda vladni zistem noče tega. Vse je tako urejeno, da bi Slovence na Koroškem uničili.

Pri civilnopravnem oddelku te okrajne sodnije (Celovec) se mora nastaviti namesto sodnijskega tajnika Jantscha, kar zahteva že ugled sodnije, uradnik, ki je zmožen slovensčine v besedi in pisavi. Da tem bolje spoznate naše koroške sodnijske razmere, vam povem, da je pri deželni sodnji in okrajni sodnji v Celovcu samo po eden slovenščine zmožen avskultant. Slovenščine zmožni avskultanti so na nemških sodnijah in sodniki, rojeni Slovenci, so nastavljeni v popolnoma nemških sodnijskih okrajih. Če koroški Slovenci zaradi usmiljenja vrednih sedanjih šolskih razmer ne moremo dovolj za nas potrebnih uradnikov vzgojiti, potem je dolžnost vlade, da jih dobi iz drugih slovenskih dežel, kar je vlada prej tudi storila, dokler na Koroškem nemško-nacionalna doba ni šla v klasje. Imenujem samo osebe: Jagodič, Seliškar, Polenšek, Gallé. Ti vsi niso bili Korošci, in vkljub temu, da so bili na

Koroškem nastavljeni, se ne sme nemško-nacionalna stranka pritoževati, da ne napreduje.

Kako pa je pri sodnji v Dobrlivasi?

Pri okrajni sodnji Dobrlavas (to je moj volilni okraj) so razmere te-le: Niti sodnik niti adjunkt nista slovenščine niti napol zmožna. Ljudje, ki ne znajo nemški, se pri tej sodnji tako mučijo, da se okrajne sodnije bolj bojijo, nego so se bali svoje dni grajščin. Škoda, ki jo zaradi tega trpijo stranke tega okraja, je mnogo-krat prav znatna.

Oba sodnika sta seveda prav pokorna hlapca nemško-nacionalne stranke. Vaši visokosti gosp. pravosodnemu ministru smem tudi izdati, da je g. okrajni sodnik popolnoma nezmožen, in če bi ekselencja tega gospoda pri kaki obravnavi inkognito (nepoznani) slišali, bi ga takoj kot popolnoma nezmožnega odstavili.

Okrajna sodnika v Borovljah in Rožeku.

Gg. okrajna sodnika v Borovljah in Rožeku se držita, če govorita slovenski, prislovice: „Sila kola lomi“. Ta dva gospoda sta prišla na svoja mesta še-le letos, se politične barve še nista iznebila, pa se jima je dala prednost pred drugimi, kakor se zdi, za to mesto bolj sposobnimi in morda tudi bolj sposobnim spoznanimi tovariši, in Slovenci vemo, kaj to na Koroškem pomeni.

Zato pa je bil za Ilirsko Bistrico na Kranjskem imenovani gospod c. kr. pristav z odkazom za Zgornjo Belo na Koroškem — torej za popolnoma nemški sodni okraj — milostljivo potrjen in je bilo to za dobro in prav spoznano.

Omenim, da se je nastanil g. okrajni sodnik v Borovljah v hiši g. Voigta in torej opazke v vrstah tamošnjega delavstva morda niso neopravičene, zakaj Voigt in Rieger sta slavni osebi svoje vrste.

Strašno uboštvo glede slovenščine vlada tudi pri okrajni sodnji v Beljaku, kjer je izmed štirih sodnikov le g. deželni sodni svetnik slovenščine zmožen, ki pa skoro izključno oskrbuje in rešuje le notranje zadeve. S strankami občejuje trije slovenščine nezmožni pristavi, rojeni Nemci. Do velike nacionalne povodnji je bil v Beljaku vedno slovenščine zmožen pristav.

Tako je bilo še pred približno 15 leti in v tem soglašam z g. tovarišem, ki je bil tukaj — po imenu ga ne poznam — popolnoma. — Nemško-nacionalna stranka je tako stara, kakor njena politika, g. Steinwender.

Zakaj toliko nepotrebnih uradnikov?

Sedaj hočem dokazati, zakaj je v naši državi potrebna cela armada uradnikov. G. dr. Pergelt je govoril letos v juniju ali juliju in je v tem govoru med drugim naznanil, da so mu dobro znane razmere uradništva na Nemškem, Francoskem in v Avstriji. Rekel je, in jaz popolnoma soglašam z njim, da tolike armade uradnikov ni najti v nobeni državi kakor pri nas v Avstriji, in, rekel bi, da je posledica temu draginja živil.

Povedal bi gospodi samo, za kako navadne, skoro otročje reči se v Avstriji vojskujejo. Gre se zopet za koroške razmere in se tiče naših rafajznovk, ki jih imamo več v deželi.

V slovenskem delu Koroške je okoli 30 slov. hranilnic, vpisanih zadrug, kojih imenitna gospodarska delavnost je na Koroškem splošno znana. V zmislu § 87 zadrugnega zakona mora deželno in trgovinsko sodišče v Celovcu po svoji nadzorovalni dolžnosti staviti zadrugam vprašanja, na katera morajo zadruge odgovarjati.

Posljejo se jim znane vprašalne pole (tiskovine). Prav naravno pa je, da je pri slovenskih zadrugah, kojih načelniki so docela slovenski udje in kojih mnogi ne znajo nemški, samoposebi umevno uradni jezik slovenski in je to tudi pri sodiščih znano.

Pred kratkim so vrnile „Hranilnica in posojilnica v Spodnjem Dravogradu“, „Hranilnica in posojilnica v St. Jakobu“ in „Mlekarska zadruga v St. Jakobu v Rožu“ deželnemu sodišču, ki jim je poslalo samonemške vprašalne pole, te pole z opombo, naj se jim pošljejo slovenske tiskovine, ker udje, ki so pod kaznijo dolžni na vprašanja prav odgovarjati in se jih torej naj v njih popolnoma znanem deželni jezik vpraša, niso nemščine zavsem zmožni. Ne da bi bilo deželno sodišče tej upravičeni zahtevi načelnikov ugodilo, jim je zopet poslalo nemške tiskovine in zapretilo z globo (10 in 20 K), (čujte, čujte!) in je s tem povzročilo popolnoma nepotreben jezikovni prepir, ki traja že več mesecev, in kakor se zdi, še sedaj ni končan, ki napravlja strankam stroške in jih zelo razburja, ker se ne pripoznava enakovrednim slovenski deželni jezik na Koroškem, in vse to zavoljo navadne tiskovine, ki je deželno sodišče dobi lahko iz državne tiskarne tiskano v slovenščini in v poljubnem številu.

Že to stališče deželnega sodišča je razburljivo! In kako stališče so zavemale k temu instance?

Najpoprej moram navesti popolnoma enak slučaj, ki se je pripetil „Posojilnici za župnijo Škoflje, Logavas, St. Ilj in Otok ob Vrbskem jezeru.“ L. 1906 je vrnila ta zadruga deželnemu sodišču nemško vprašalno polo s prošnjo, naj se ji pošlje slovenska ali vsaj dvojezična tiskovina, da bo načelstvo, ki, kakor je znano, z vsemi uradi slovenski uraduje, vprašanja razumelo in na nje prav odgovorilo.

Nato je izdalo deželno sodišče takoj nov sklep, s katerim se je poslala načelstvu v odgovor samo nemška vprašalna pola in je načelstvu zapretilo z denarno globo, če do določenega roka ne odgovori na vprašanja.

Načelstvo je vrnilo polo z vljudno prošnjo za vpošiljatev slovenske tiskovine. Deželno sodišče je odgovorilo na to prošnjo z ukrepom, s katerim se je naložila načelstvu globa 20 K. (Čujte, čujte!) Proti temu pa je vložilo načelstvo priziv na višje deželno sodišče, ki je priziv kratkomalo z utemeljevanjem zavrnilo, da se ne sme instančnim potom odločevati, v katerem jeziku naj sodišče s strankami občejuje, ampak da spada to v kompetenco pravosodne uprave. Najvišje sodišče, kateremu se je poslal nadaljnji priziv, je pustilo z odlokom z dne 31. oktobra 1906, št. 12.491, vprašanje, v katerem jeziku bi v zmislu § 3 ministerialne odredbe z dne 14. majnika 1873, drž. zak. št. 71, morala biti dostavljena vprašalna pola narejena, popolnoma prosto, sklicujoč se na to, da je postal ukrep, s katerim se je zapretila kazen, pravomočen, zaradi česar je bil poznejši ukrep, s katerim se je tudi naložila globa, ker se ni na vprašalno polo odgovorilo, postavno utemeljen in ni treba podati izjave o jezikovnem vprašanju. S tem je vendar dovolj jasno povedano, da je višje sodišče podalo načelo, da se mora potom instanc rešiti vprašanje, v katerem jeziku naj sodišče občejuje z društvom.

Če torej roma kaka zadeva zaradi kakega lepaka od zadruge do deželnega sodišča, od tam zopet do najvišjega sodišča in se zopet vrne ter traja dve leti, potem je seveda potrebno, da moramo imeti armado uradnikov že zaradi te slovenske tiskovine, ki se iz državne tiskarne pošilja lahko zastoj na vse sodnije in se morda tudi zastoj pošilja.

Taki jezikovni prepiri, ki trati čas, se na Koroškem povzročujejo po uradih samih!

Menim, da je dolžnost vlade, da na Koroškem glede jezikovnega vprašanja vsaj enkrat pošteno premembo naredi. — Nikakor pa ne za-trjujem, da se naj to zgodi v škodo nemške večine v deželi. Tega sploh ni treba poudarjati, da pa bi se nas Slovence na Koroškem, ki tvorimo dobro tretjino prebivalstva, smatralo za manjvredne in se z nami ravnalo kot z gosti, katere se na lastni grudi samo trpi, za to pa ne bomo. Edino stremljenje nemško-nacionalne stranke na Koroškem — in zdi se, da se temu stremljenju klanja tudi deželna vlada — gre pač na to, nas koroške Slovence izpodrinuti in pot za sveto nemštvo do Trsta ugladiti. Toda povem vam, moja nemško-nacionalna gospoda, vaša pot na Trst vodi čez naša trupla. Pa tudi vladi naj bo povedano: S takimi uradniki se znanprej ne bomo dali krmiti in bomo začeli enako z enakim povračevati. Pravosodnega ministra dolžnost je, da enkrat te škandalozne razmere odstrani.

(Konec sledi.)

Koroške novice.

Celovec. (Božični večer delavskega društva.) Kakor prejšnja leta je tudi to leto priredilo naše živahno del. društvo svoj božični večer z božičnim drevescem. Polnoštevilno zbranim delavstvu je govoril g. Sadjak: Delavec na tujem bi bil na ta tihi, sveti večer zapuščen, žalosten, če bi bil osamljen. V društvu pa se počuti delavec kakor v lastni družini, saj so si društveniki bratje, sorodni po veri in narodnosti. — Božično drevo nas spominja ubogih in ljubezni do bližnjega. Bodi g. Sadjaku za tople besede izrečena prisrčna zahvala! Zahvala gre tudi g. Knezu in soprogi, ki sta imela za ta večer mnogo truda. — Prepevali smo pri drevescu po stari slovenski šegi božične pesmi in želeč si vesele praznike, smo se podali skupno k polnočnicam.

Dobernigove „Freie Stimmen“ postanejo z novim letom last nemškega „koroškega tiskovnega društva“. — Dobernig pretaka za njim bridke solze.

Trgovska zbornica v Celovcu je pod kaznijo prepovedala trgovcem deliti strankam novoletna darila.

Občinske volitve v St. Jakobu v Rožu so se vršile 28. decembra 1907. Vseh volilcev je

554, in sicer v tretjem razredu 438, v drugem 76 in v prvem 40. — Udeležilo se jih je volitve v III. raz. 127, v II. raz. 34, v I. raz. 20. — Izvoljeni so sami naši vrli možje.

Celovška okolica. (Svojega bratca ne pozna.) „Korošec“, katerega so kranjski liberalci rodili in celovški krstili, je nam v zadnji številki razkril svojo srčno rano. Pritožuje se namreč nad „Slovencem“, „Mirom“ in „Štajercem“, ker mu k njegovemu rojstvenemu dnevu niso čestitali, temveč ga pozdravili kot nezakonsko dete s Prešernovimi besedami: „Kaj pa je tebe treba bilo?“ Da sta „Korošca“ napadla „Slovenec“ in „Mir“, to ga še ne boli toliko, a najbolj hudo je, ker ga liberalni „Štajerc“ ni pozdravil kot svojega bratca. Ubogi „Korošec“, potolaži se! Ko bodeš svojo barvo tudi na zunaj pokazal, te bode „Štajerc“ sprejel ne samo kot svojega bratca, temveč celo kot sina.

Pokrče. Rekurz našega lovskega društva zaradi streljanja starih koz je c. k. deželna vlada ugodno rešila. Postreliti jih smemo šest.

Ličjavas pri Pokrčah. (Kmetijsko zborovanje.) Dne 26. decembra je priredil znani potovalni učitelj, gosp. Šumi iz Velikovca, kmetijsko zborovanje pri Meziju v Ličjavasi. Govoril je o travnikih, krmi, gnojnicah, umetnem gnoju, osuševanju blat ter je sklenil svoj zanimivi, skoro poldrugo uro trajajoči govor s srčnim pozivom, da mora kmet v sedanjem času, ko mora za vse reči in na vse strani več izdajati, tudi skrbeti, da bo imel več dohodkov. Kmet, ki v teh krajih skrbi le za polje, za žito, ne dela prav. Temelj, podlaga pravega kmetijstva v teh krajih je skrb za živinorejo. Natanko je razložil, kako se naredi iz njive dober travnik. Nasvetoval je tudi, da naj se ustanovi v pokrški občini posebno kmetijsko društvo (Gau). To že zaradi društvenih, deželnih in državnih podpor. Hvaležni smo g. Šumiju, ki se ni ustrašil snega in prišel peš iz Velikovca, za njegov trud tembolj, ker je upošteval tukajšnji svet in ker nam je vse tako lepo povedal v domačem, slovenskem jeziku. Dva livška kmeta sta že dobila umetni gnoj za poskušnjo. Nadaljni sad tega zborovanja bo pa tudi ta, da bodo sedaj v pokrški občini res ustanovili posebno kmetijsko podružnico. Torej na noge, na ustanovni shod! Če pristopi 60—70 kmetov, bomo imeli sami vsakoletni dobiček, katerega porabimo za kak trijer ali travnično brano, ali mesorezalnice, ali scasoma za tehtnico za živino itd. Nadalje pa zvabi marljiva kmetijska podružnica toliko podpor iz Celovca in Dunaja (subvencijo za vsako reč!), da bi si človek prej še zmisli ne. Potreben pa nam je tudi poduk. To je pravi „fortšrit“.

Temu dopisu si dovoli uredništvo sledeče pripomniti: Lepo in prav, da, naravnost dolžnost je za gosp. potovalnega učitelja za slovenski del Koroške, da se trudi za povzdigo našega kmetijstva; saj je zato plačan. Samo nam se zdi, da ima g. Šumi za kmeta izredno vroče srce takole od zadnje državnoborske volitve, pri kateri vsa njegova agitacija ni mogla ob tla vreči slovenskega kmeta — poslanca. To posebno ljubezen kažejo tudi drugi zagrizeni nacionalci. — Prejšnji „Bauernvereini“ ne vlečejo več in so se skazali pri volitvah kot preslabo sredstvo; zato pa je treba za nemške liberalce novega, boljšega; kaj ne, gosp. Šumi, za Slovence plačani potovalni učitelj? Našim značajnim kmetom kličemo: Pozor! Ne dajte se speljati v Slovenec nasprotno organizacijo!

Grabštanj. (Razno.) V minulem tednu, v sredo 18. m. m., smo imeli 17, v četrtek 15 in v petek 13 stopinj, zdaj v praznikih je nekoliko boljše. Toplomer kaže med 10 in 5 stopinj. Snega imamo tako malo, da se komaj moremo z sankami voziti. — Letina je bila jako dobra. — Konj in svinj je raznim gospodarjem precej veliko poginilo. Bog nas varuj nesreč. — V nedeljo 22. m. m. je imel „Gauverband“ svoje zborovanje na restavraciji.

Tinje. (Smrt.) V četrtek 17. m. m. pokopali smo odličnega kmeta in bivšega župana p. d. Mežnarja. Lepi pogreb, katerega so je udeležila tudi tukajšnja požarna bramba z godbo, je pričal, da smo položili v zemljo blagega moža. Bog mu daj večni mir in pokoj!

Timenica. (V slovo.) Nimamo prave sreče s svojimi dušnimi pastirji. Srčno radi smo imeli č. g. Serajnika, in so nam ga vzeli; srčno radi smo imeli č. g. Smodeja, in so nam ga vzeli. Č. g. Smodej pač lahko vzame vsaj ta spomin s seboj, da v Timenici ni imel sovražnika. Težko nam je po njem. In njegovo petje! Peta maša, to nam je bila velikonočna aleluja! Pobožen pri božji službi, prijazen proti vsakemu, vnet za šolo je bil. Bog mu povrni! Novemu dušnemu pastirju č. g. Sakelšekju pa kličemo: „Dobro došel!“

Št. Tomaž. (Napredek.) Cerkveno petje pod vodstvom našega organista g. P. Karnerja se vedno bolj in bolj razvija. Posebno na božične praz-

nike smo bili prijetno presenečeni. Kaj tako lepega še nismo v Št. Tomažu slišali. „Sveta noč — tiha noč“ (comp. R. Führer), katero je g. organist na orglje tako fino spremljal. „Zveličar prelubi“ od Ign. Hladnika, besede Praprotnikov. „Sveti večer“ od Riharja. Zelo lep je bil tudi bas-solo: „Raduj se človek moj“. Pel ga je g. Fr. Zechner p. d. Kraut. Pri veliki maši se je pela latinska maša od Ign. Hladnika op. 38 „Missa solemnis“. Zares napredek. Vsa čast in hvala gre g. organistu in njegovim pevcem!

Št. Tomaž. (Šola.) Šola se bo pri nas v vigredi za en razred povečala, in sicer bodo na sedanje šolsko poslopje še drugo nadstropje prizidali. Izvršitev te stavbe (do 1. oktobra 1908) je prevzel g. Nik. Malle, zidarski mojster v Št. Petru pri Celovcu. Stroškov bo kakšnih 13.000 K.

Djekše. (Lepi naš kraj.)

Na visokih Djekšah, kjer smo mi doma,
Tu je prav veselo, veselga smo srca.
Kdor ni bil na Djekšah, vsega sveta videl ni,
Mala je vasica, v sredi cerkev stoji.
Lepo je okrašena, zvonika ima dva,
Petred metrov visoka od tal sta do vrha.
Hiše lepo zidane, taberne imamo tri,
In dve polni prodajalni, kjer se vse dobi.
Tud pošto imamo tukaj, ki nam prinese vse,
In žandarsko postajo, ki kmalu vse zve.
Okol vasi so gozdi in travniki lepi,
Njive pa tako dobre, da jim enakih ni.
K spomlad se zazible, škrijanc se nam zglesi,
Najrajši tukaj biva, kjer Slovenci smo vsi!
Mogoče da nasprotnik se kedaj še oglasi,
Na Djekšah naj si pomni, da zanj prostora ni.

J. Kic.

Št. Martin pri Spodnjih Trušnjah. (Smrt na kosa.) Naša majhna vas šteje zdaj komaj pet tukaj stanujočih posestnikov, ker so v teku treh mesecev trije umrli. Dne 8. decembra smo pokopali vzorno gospodinjjo in pobožno ženo M. Lobnitz p. d. Hajnžinjo, posestnico, rojeno Slamanik. O njeni pobožnosti priča posebno dejstvo, da je svojo edino hčerko, ne oziraje se na svojo starost, dala v samostan. Tudi cerkve se imajo ponašati z darovi imenovane Slamanikove rodovine. Bodi ji Gospod plačnik! Dne 14. novembra je umrl Andrej Lužnik p. d. Česmilovec in dne 25. oktobra Frančiška Riepl p. d. Bisternica, mati č. g. župnika v Št. Jurju na Zili M. Riepl. Naj počivajo v miru!

Št. Rupert pri Velikovecu. (Dvanajsta božičnica „Narodne šole“ v Št. Rupertu pri Velikovecu. [Konec.]) Z ozirom na obsežnost na sporedu se nahajajočih dveh iger smo šte-vilo običajnih deklamacij zelo zmanjšali. Kot deklamovalci so nastopili samo najmanjši otroci, ki so pa svojo nalogo prav izvrstno rešili. Najbolj sta se odlikovala Koh Katica in mali Samič Lekšej. Naše ljudstvo versko-nravno ukrepiti in narodno probuditi, to mora vodilo biti vsem našim prireditvam. Temu namenu služiti sta bile namenjeni dve igri, ki sta zavzeli glavno mesto v slavnostnem sporedu, namreč versko resna „Sv. Aleš, skriti biser“ in šaljiva spevoigra „Na trgu“. Dečkom je bila odkazana glavna naloga, predstavljali so nad poldrugo uro trajajočo igro „Sv. Aleš“, ali priznati moramo, da so svojo nalogo prav izborno rešili. Vsebinska te igre je kratko ta-le: Sv. Aleš (Franc Skočir), sin bogatega rimskega patricija Eufemijana (Jurij Cikulnik), zapusti iz ljubezni do Boga na dan svoje poroke nevesto in stariše in biva na jutrovem skoz 17 let. V beraški obleki domov vrnivšega se sina oče ne spozna več in sprejme ga gostoljubno v svojo hišo. Hišni služabniki pa došlega tujca-berača, ki se imenuje le Ignat (Nežnan), sovražijo, posebno mu je sovražen domači hišnik Prokul (Kolman Volbart), ki mu odkaže za stanovanje prostor pod stopnicami. Tukaj biva Aleš nepoznan do smrti in reši očetu življenje, ko ga namerava hišni suženj Bibul (Gregor Krasnik) zastrupiti. Na prošnjo Alešovo pomilosti Eufemijan zločinca, ali ta se mu skaže te milosti nevrednega, ker kmalu potem ukrade s pomočjo berača Ganija (Julij Šumnik) in drugih tovarišev vso zlato opravo v Eufemijanovi palači. Po angelskem petju, ki se čuje nad Alešovi celici, prestrašeni roparji popustijo plen in zbežijo. Kot krivca obdolžijo hišni služabniki Aleša, celo Eufemijan jim verjame. Aleš pa zatrjuje svojo nedolžnost in umrje obložen s sumom tatvine. Kot zagovornik Aleš-ov nastopi mladi Karin (Lipe Urbane), Eufemijanov stričnik in posinovljenec, ki dokaže po stopinjah štirih tatov, ki se vidijo na s svežim peskom posutih potih, njegovo nedolžnost. Sploh kmalu zasači mestno redarstvo krivce. Končno najdejo v mrličevi obleki njegovo oporoko, iz katere pona-majejo, da je umrl tujec domači sin Aleš. Oče Eufemijan je neutolažljiv, na Karinov nasvet zida sv. Alešu na čast cerkev, njeni prvi mašnik postane pa Karin. Dečki so se jako dolgo igro zelo dobro naučili, njihovo kretanje je bilo zelo naravno. Obilno ploskanje občinstva je bilo plačilo njihovemu prevlekemu trudu. Končno predstavljajo še deklame fino spevoigro „Na trgu“.

Vrši se tržni dan. Sredi trga sedi pod razprostrtim rdečim dežnikom prodajalka Mojca Lakota (Nežika Kurtev), okrog nje se pa nahaja mnogo kmečkih deklic, ki prodajajo razno sočivje, kure-tino, celo živega zajca smo zapazili. Pridejo mestne gospe spremljane od svojih dekel in kuharic, ki deklam vse pokupijo. Veselo prepevaje se vrnejo deklice s praznimi koški domov in mimo gredoče porogljivo kažejo Mojci, katera ni nič prodala, okrogle kronce. Mojca je prvotno vsa prestrašena nad bridko usodo, posebno se boji moža, ali kmalu zginejo otožne misli, spominja se svojega kavinega lončka, katerega visoko dvigajoča poje ponovno:

„Pa tolažba še edina
Si moj zlati lonček ti!
Ti, kofe, pa medicina,
Kadar srce me boli!“

Končno je le sreča tudi Mojci mila. Dve plemeniti gospodični Roza pl. Klopotač (Urtelj Lizika) in Milka pl. Žlobudar (Juh Neža), ki sta se zakasnila, Mojci odkupita za drag denar vso zalogo, katero došli kuharici Ana (Kordaš Micika) in Tina (Cilka Grafenauer) domov neseta. Mojca se nahaja na vrhuncu sreče, njena želja, da bo kupila „rdečo hadercio in gvantič čisto nov, in bo hodila vsako nedeljo na špas“, se je izpolnila. H koncu zapojó vse predstavljavke prelepo pesem v proslavo kave. Deklice so to lepo spevoigro tako dovršeno predstavljale, da bi mogle nastopiti na vsakem gledališkem odru; občinstvo je bilo nad fino izvršitvijo in krasnim petjem presenečeno, kar je pokazalo z burnim in ponovljenim odobravanjem. Dasi je cela slavnost trajala tri ure, je bila ves čas telovadnica napolnjena z občinstvom, ki je do konca vztrajalo in se potem med največjim navdušenjem razšlo. Po celi slovenski Koroški od štajerske meje do Brda, zadnji slovenski postojanki v Zilski dolini, oznanjujejo zdaj udeleženci slavo naše „Narodne šole“. In vso to obsežno slavnost so priredile naše č. šolske sestre! Mesec dni so se trudile s pripravi in s poskušnjami in prireditvijo darov za tako veliko število otrok. Iskrena hvaležnost vseh pravih rodoljubov jim je zagotovljena. Ko te vrstice pišem, mi je ravno došla slovenska dospisnica, s katero mi je bivša gojenka naše „Narodne šole“, ki se zdaj nahaja v službi v oddaljeni Kahiri v Egiptu, vošči praznike. Na tej dopisnici pa je poleg egiptovske znamke z značilnimi podobami piramide in sfinge prilepljen tudi slovenski narodni kolek. Oznani tedaj dragi „Mir“ širši slovenski javnosti, da tako radikalno narodno vzgojajo njim izročeno mladino toliko sovražene šolske sestre. Bog jih živi!

Velikovec. (Sv. misijon.) Od kvatrne nedelje do novega leta smo obhajali tukaj za mestno župnijo sv. misijon v nemškem jeziku. Za danes samo omenimo, da je bila udeležba razven nedelj in praznikov, ko so bili navzoči tudi slovenski okoličani, jako slaba, kakor bi Nemci ne potrebovali Boga. Malo je bilo število tistih nemških Velikovčanov, zlasti moških, ki so tu intam poslušali pridige večidel bolj iz radovednosti, kakor pa iz pravega namena; še manj pa jih je pristopilo k sv. zakramentom. Pri volitvah pa pravijo nemški Velikovčani, da niso zoper vero in verske vaje. Vsa čast pa gre tisti mali četi, ki je storila svojo dolžnost.

Iz Podjunske doline. (Nesramnost.) Da so Nemci ošabni in predrzni povsod, kamor pridejo, to je znano dovolj. Vsak hip slišimo o dogodkih, ki nam to potrjujejo. A na višek nesramnosti je dospelo njihovo obnašanje osobito na Koroškem. Kar si dovoljujejo tukaj, je naravnost nezaslišano. Tako je dobila na pr. preteklo poletje slovenska občina v Podjunki dolini (Globasnica) pismo, v katerem prosi nemški „šulferajn“ za — podporo. Ali to ni vrhunec tevtonske nesramnosti, prositi občino, ki je že 16 let v slovenskih rokah, da podpira šulferajnove naklepe? In pravijo, da so se obrnili le na občine, ki pridejo za to v poštev! Tu je mogoče le dvoje: Ali mislijo ti Švabi, da smo Slovenci tako neumni, da bomo podpirali podjetja, ki delajo v našo pogubo — ali pa se nahajajo na Slovenskem v resnici slovenske občine, ki se ne sramujejo ugoditi takim prošnjam. In zakaj so postali naši „ljubi“ sosedje tako ošabni? Ali ne zaradi tega, ker jim ne pokažemo takoj duri, ko se nam začnejo vsiljevati. Kaj bi rekla nemška občina, če bi jo prosila, recimo družba sv. Cirila in Metoda za podporo! In ravno celovško in velikovško okrajno glavarstvo, ki sta po ogromni večini slovenski, ravno ti dve „šulferajn“ najbolj podpirata. Pravijo sicer, da je „šulferajn“ ustanovljen za to, da ohrani nemške otroke nemštvu. Toda pravi namen je edino ta, da hočejo ponemčiti naše otroke. „Šulferajn“ je društvo, ki pospešuje z denarnimi podporami hajlovske agitacije na naših ljudskih šolah. Vidite, kako se laže „šulferajn“! V tistem vabilu, katero je poslal slovenski občini, pravi:

„Nemške šole so izginile in tisoči nemških otrok so se izgubili nemškemu narodu“. Tako pravijo. Ali pa to ni najnesramnejša laž? Narobe je res. Saj imamo na Koroškem samo nemške šole. In kakšne sadove nam prinašajo te lepe šole? Plačevati jih moramo, otroke moramo pošiljati celih osem let v te mučilnice — koristijo nam pa nič, pač pa nam škodijo. Da bi se otroci kaj naučili, za to se ne brigajo. Hočejo le doseči namen: Ponemčiti nas! K temu pa najboljše pomaga „šulferajn“. Dalje pravijo v tisti prošnji: „Enakopravnost hočejo nemški narodi v Avstriji in žalibog hočejo enakopravnost tudi nekateri nemški državniki.“ Ali se nam tudi pri teh besedah še ne bodo odprle oči? To je torej tista nemška kultura! Čudne pojme imajo ti ljudje o pravici; obžalujejo, da se najde tupatam celo med Nemci kakšen mož, ki se drži gesla: „Vsakemu svoje“. To je povedano pač dosti jasno! Sedemindvajset let že seje „šulferajn“ sovraštvo med nami (ustanovljen je bil namreč l. 1880), 12 milijonov kron je izdal v tem času za šole. Podpiral je s tem denarjem 884 krajev. Na Koroško je odpadlo 287.000 K. V svoji predrznosti se upajo celo trditi, da s takim delom ustrezajo tudi Slovincem, „ki znajo ceniti pomen nemškega jezika“ in ki želijo, da se njihovi otroci naučijo tudi nemščine. Tudi to ni res; otroci se v sedanjih koroških ljudskih šolah ne naučijo ne nemški ne slovenski, in ko zapustijo šolo, ne znajo ničesar za življenje, ker se v šoli nič niso naučili. Če bi se pa učili otroci na podlagi svojega materinega jezika, bi se veliko več naučili. In nemščine bi se naučili, da bi bilo kar veselje. A sedanjim šolam ni za to, da se otroci kaj naučijo, gre se edino za to, da se otroci ponemčijo. In ravno to stremljenje podpira „šulferajn“. Če bi ga torej Slovenec podpiral, bi pljuval v svojo lastno skledo. Pаметen Slovenec seveda nikoli ne bo podpiral takega društva. „Šulferajn“ pa si naj zapomni, da od nas ne dobi niti beliča. Globaška občina pa odločno protestira, da bi ji „šulferajn“ poslal še kdaj tako prošnjo. Pri tem pa se še predrznejše imenovati svoje delo „edle Bestrebungen“ (blago stremljenje!) Najlepše pa je pri celi stvari gotovo to, da je pri tem društvu c. kr. profesor (M. Wutte!) predsednikov namestnik! Ta junak je seveda tudi podpisan na dotični prošnji. Torej c. kr. uradnike plačujemo za to, da nam kopljejo grob!

Škocijan. (S pošte.) Poštna uprava naše, mesec dni samostojno obstoječe poštne postaje, je podeljena gospej Josipini Rabl, p. d. Majarci.

Škocijan. (Shod.) Vsakoletni naš narodni praznik — dan sv. Štefana — je dal domačemu „bralnemu društvu“ zopet priliko, zbrati svoje ude in somišljenike pod svojim okriljem. Vkljub skrajno slabemu vremenu je prihitelo prav mnogo občinstva, domačega in sosednjega, na naš poziv k „Majarju“. Šentjurski župnik g. Poljanec je zbranim opisal hlabro in domoljubno, pravično in verno življenje „očeta“ Radeckega, — češkega rojaka in slavnega avstrijskega vojskovodje — katerega smrtni dan se ponovi dne 8. januarja 1908 že 50. Z glasnim pritrjevanjem in vidnim zanimanjem so poslušalci dokazali, da jim je bil govor zelo po godu. V sledečih igrokazih pa nas je najbolje kratkočasila naša mladina. Dekleta so uprizorila „Kukavica — modra ptica“, fantje pa „Od hiše“ in burko „Kmet in fotograf“. In vse to so se igralci prav dobro naučili v dobrih dveh tednih. Slava jim! Istotako vsa čast društvu nememu pevskemu zboru in hvala za sodelovanje! — Pri odhodu smo si rekli: Na skorajšnje svidenje! — Bog daj!

Labud. Tukaj je bil 27. t. m. čuden semenj. Prignalo se je v celem samo dvoje goved, ena krava in en junec; vzrok temu je bil za semenj neugoden čas in novopadli sneg.

Kotmaravas. (Igra „Lurška pastirica“.) V nedeljo, dne 15. decembra, je bil slavnosten dan za župnijo Kotmaravas. Nastopila je namreč ta dan prvokrat na javnem odru naša za celo faro velevažna, po prejšnjem č. g. župniku Janezu Ebnerju ustanovljena Marijina družba z lepo versko igro „Lurška pastirica“. Prvikrat in že tako dobro! Brez posebne agitacije se je nabralo pred skromno opravljenim odrom v župniških prostorih toliko različnega občinstva, da je bila dvorana do zadnjega kotička napolnjena. Vstopilo je okoli 200 ljudi. Poleg obilnega ženstva je bilo navzočega tudi mnogo našega vrlega moštva in veliko nadebudne mladine. S pozornim očesom in ušesom je sledilo vse prelepim prizorom skozi vsa pet dejanja. Uspeh igre je bil v resnici izboren, tako da so vse igralke z njim lahko zadovoljni. „To je bilo lepo“, so ljudje domov grede zatrjevali. „To morem še enkrat videti“ itd. se je slišalo iz raznih ust. To je hvala članicam M. D. za njih dolgi trud, ki so ga imele pri učenju svojih ulog. Marsikateremu

se je pri nekaterih posebno milih prizorih zaskrblila solza veselja v pričakovanju polnih oči. Zlasti dobro in svoji ulogi primerno je nastopila grofinja Eleonora, glavna oseba igre. Prav naravno je igrala tudi Bernardka, hvalevredno so rešile svoje uloge tudi Otilija s svojo milo Marijino pesmico, Zofija s svojo deklamacijo prologa k igri „Lurška pastirica“, Mina, Barbara, Jera in županja iz Lurda. Tudi druge manjše uloge so igralke na splošno hvalo lepo izvršile. Vmes pa so trosili angeli seme nebeskega miru in milosti. Prav posebno so se pa odlikovale vse igralke na jasnem izgovorjanju besed in na neustrašenem nastopu. Da bi pa bila le igra tudi vsem utrdila zaupanje v včasih čudovito pomoč naše nebeske kraljice Marije! Saj je to tudi poglaviti namen prekrasne igre in so igralke z uprizoritvijo te igre to tudi nameravale. — Ker je igra vsem tako ugajala, se bo na občno željo v nedeljo, dne 5. prosinca 1908, v istih prostorih in ob istem času ponovila in, ako bodo čas in okoliščine dopustile, se bo dodala tudi še druga igra „Sv. Cita“. Na tem mestu pa naj sprejmejo zaslužen zahvalo tudi tisti, ki so omogočili, da se je postavil oder. Hvala pa gre tudi našemu velezaslužnemu pevovodju g. Alojziju Prosekarku, ki je z njemu lastno potrpežljivostjo naučil igralke potrebnih pesem. Prihodnjic torej na veselo svidenje!

Glinje. (Ogenj v Židovljah.) Dne 24. decembra zjutraj ob 1/3 začelo je goreti pri Mežnarju. Pogorelo je vse, samo izbe so ostale in oprava v njih. Vse mrvo, žito in jedilo je ogenj uničil. K sreči so prišli hitro gasilci z brizgalnico iz Glinj, sicer bi pogorelo tudi precej sosednih hiš. A s tem še ni bilo zadosti. Po metni pred drugim blagoslovom začne zvon udarjati na plat, in kakor bi veter pihal po cerkvi v Glinjah, tako nastane jok in vzdih po celi cerkvi — vse drvi na prosto — in tam se zopet vidi strašni plamen v Židovljah. Jokaje in vzdihovaje letimo s brizgalnico tjakaj in res, Orenčev skedenj je v plamenu, a tudi že hiša začne goreti. K sreči so glinjski gasilci hitro stopili na delo, da se je saj hiša pogasila. Skedenj z vsem, kar je bilo notri, je zgorel, med drugim tudi stroji za kmečke potrebe v vrednosti 4400 K, kateri stroji niso bili zavarovani. Kdo je zasmodil? Neveren hudočeljski lump. Domači niso krivi, vzrok je zločinstvo. Človek bi že kar s prstom pokazal na lumpa, in bi se ne motil. — Amerikanski sodnik Lynch bi bil tukaj čisto na mestu in mi smo prepričani, da ne bi zadel nedolžnega. Brezverstvo, brezbožnost izrodi strast, in strast dela to, kar človeštvu škoduje ter mu napravlja žalost.

Kapla v Rožu. (Odkod toliko plačil?)

Tako se vpraša vsak kmetovalec, kadar dobi strogi ukaz, plačati davek. To pa malokateri pomisli, da je mnogokaterih plačil sam kriv, ker voli take moze, ki ne znajo gospodariti ter privolijo vse, karkoli kakšen mogočnej njihovega mišljenja zahteva. Pokopališča se po nepotrebnem prestavljajo in zidajo se krasne šolske palače, v katerih bi lahko sam cesar prebival. Dostikrat je učitelju kar treba namigniti in pokopališče mora mu izpred oči in šola mora biti nova in v šolski sobi mora viseti za vsako neznatno stvar velika podoba itd. Leta in leta smo hodili v tukajšnje šole, ki stoji tik starega pokopališča in nikdo ni zavoljo tega zbolel ali umrl, ker je moral hoditi čez pokopališče. Ali kar naenkrat si je učiteljem in nekaterim fortšritlerjem zdelo, da prihaja iz pokopališča nezdrav zrak, in pokopališče je moralo biti preloženo. Občini Podlublje in Svetnavas sta bili v liberalnih rokah in zato je prav lahko šlo. To je bilo pred kakšnimi 15 leti. Pred kratkim se je zidala železnica, prišlo je nekoliko več otrok in dobili smo tretji razred. In ravno to je bil zopet povod, da so začeli nabirati za novo šolo, celo štirirazrednico, akoravno še za tri razrede ni dovolj otrok. Tla so bila ugodna. V občinah so vladali zopet liberalci, in v šolskem svetu je sedel kot načelnik voditelj liberalcev. In resnica je in ostane, pod njegovo komando in z njegovo pomočjo je bila nova šola sklenjena, za katero bomo zdaj plačevali celih petnajst let po 107%, torej več kakor zemljiškega davka. Res je, da sta prišla pozneje dva našinca, vrla Svetinčana, v šolski svet, a bila sta v manjšini, in bilo je tudi že prepozno zabraniti zidanje nove šole. Predragi kmetje iz Kaplje, Svetnevasi, Kožentavre in drugih vasi, kdo nam je torej naložil toliko plačil? Premislimo malo, in plačajmo jim to „dobro delo“ s tem, da jih vržemo pri bodočih volitvah iz občinskega in šolskega odbora. Kar je pa še najlepše, je dejstvo, da bode stala nova šola zraven novega pokopališča. Ali tam nič ne bode nezdrav zrak za šolarje? Čudno, toda resnično: Tam, kjer so gospodarili ali gospodarijo liberalci, je skoraj povsod novo pokopališče in nova šola. Kdor ne

verjame, naj se prepriča. Iz tega sledi za nas kmete nank:

Če hočemo manj davkov imeti, Liberalcev ne smemo v občini trpeti!

Št. Jakob v Rožu. Za „Narodno šolo“ so darovali:

J. Drdlík, župnik na Krčanju K 4.— Mohorjani v Svečah 12'60. Neimenovana v Št. Jakobu 1.— Dobernik Kristina na Reki 20.— Amruš Filip, Rodar na Breznici 50.— Upravništvo „Slovenec“ v Ljubljani 34'80. Sturm Anton, župnik na Brdu 8.— Dva narodnjaka z Brde 2.— Gimnazijci v Kranju mesto venca na grob abiturienta Žebre-ta 18.— Upravništvo „Slovenec“ v Ljubljani 20.— Mohorjani v Medgorjah 6'80. Mohorjani v Ratečah na Kranjskem 5.— Neimenovan dobrotnik 500.— G. Švarc in še eden iz Gozdanj 3.— Iz celovškega kluba 2'10. Upravništvo „Slovenec“ v Ljubljani 12.— Mohorjani v Šmihelu nad Pliberkom 6.— Mohorjani v Kazazah 5.— Mohorjani v Polhovem Gradcu 5.— Slovensko omizje v Beljaku 15.— Iv. Theuerschuh, Lokav pri Divači 3.— Mlad. Marijina družba Stari trg pri Ložu 4.— Upravništvo „Slovenec“ v Ljubljani 54.— Mohorjani v Gornjem Gradu 5.— Vkup K 786'30. Prav iskrena hvala vsem darovalcem!

Matej Razun, župnik.

Dholica. („Korošcu“.) Celo leto sem se veselil, kako bom o novem letu lahko vzkliknil: „Živio“, dobro smo se držali letos z našo požrtvovalnostjo, delavnostjo in z našo vzorno disciplino, spravili smo slovenskega poslanca v državni zbor. A glej, kaj se zgodi, hudobni duh je prišel, ter sejal ljuliko med pšenico... Znašla se je namreč pešiča ljudi, seveda pristaši preperale, na sušici bolne, kranjske liberalne stranke, katera hoče slovenski narod na Koroškem rešiti propada, s tem da je začela izdajati slovenski list „Korošec“, s katerim hoče napadati naše zaslužne moze, ker ta stranka na Kranjskem nima nobenega vpliva več, hoče svoje nauke zanesti med nas, ter nas rešiti klerikalnega zmaja. Menda ga ni naroda na svetu, ki bi se cepil v toliko strank kakor ravno naš slovenski. Da, prišlo bo celo tako daleč, da bo vsak Slovenec hotel imeti svojo stranko, svoj list; kaj takega mora imeti v mislih konzorcij „Korošca“, sicer ne bi ustanavljal nov nepotrebnih list. Dragi konzorcij „Korošca“, ako imaš srce in voljo pomagati nam, moraš pač začeti drugod; ako imaš preveč denarja, daj ga nam, mi ga bomo vedele boljši obrniti, da bo res kaj koristil slovenskemu narodu na Koroškem. Zvedi pa tudi, da boš ti s svojimi pristaši izginil, kakor gineva slava in moč tvojih pristašev na Kranjskem. Vas, slovenske moze, mladeniče, žene in dekleta pozivljam, naročajte in razširjajte „Mir“ povsod in vselej, kajti kdor ni z nani, je proti nam; napovemo boj „Korošcu“!

Lesjak.

Dholica. (Razno.) V zadnjem „Miru“ smo brali o naših šolskih razmerah, namreč da je prišla k nam nova učna moč. Sploh se pri nas razen dveh učiteljev učitelji vedno menjavajo, vzrok se lahko da misliti! Skoraj vsako leto imamo čast spoznati po dva ali tri ali še več učiteljev ali učiteljic. Večkrat smo se že povpraševali, zakaj da ne ostanejo dalj časa pri nas, saj je vendar vsa komanda v nemčurskih rokah. Da, da, bo pač že res, da učitelj otroka ne more poučevati, ako ga ne razume! O, blažena tajčopohrustan, koliko skrbi in preglavice delaš celo študiranim glavam! Kakor se govori, odide tukajšnji oskrbnik „Plajberske Unije“, ki je načelnik okrajnega šolskega sveta. Radovedni smo, koga bodo postavili na njegovo mesto, morda dobijo kakšnega iz rajha s „pikelhavbo“. „Heil!“

Brnca. (Učitelj Lercher zopet na Brnci.) Minulo je komaj leto, kar nas je znani hajlovec, učitelj Lercher, zapustil. Šel je med svoje nemške bratce tja v neko gorsko vas blizu Trga. Pa tam ni imel poslušalcev, vse mu je postalo pretesno in čudom smo se čudili, ker smo izvedeli novico, da pride zopet med Slovence, katere bi najraje v svoji zagrizenosti iz sveta spravil. Pa naj bo temu gospodu povedano, da se bo skrbelo, da mu ne zraste prevelik greben.

Brda na Zili. (Kakršno življenje, taka smrt.) Na božični praznik imeli smo v naši župniji žalosten pogreb. Pokopali smo — samomorilca, kar je bil žalibog tudi njegov brat. Oba poštenih in premožnih, krščanskih starišev sinova, vrgla sta se peklenskemu žganju in slabemu, brezbožnemu berilu v naročje, veljala tudi pri naših nemčurčukih kot „fortschrittlich gesinnte“, volila vsakokrat zoper nas, a se neprenehoma gospodarski pogrezala v dolgove in spravila svoji družini v prav neugoden položaj. Spovedi že več let nista poznala; posebno pa je zadnji samomorilec znal prav „fortschrittlich“ napadati duhovnike in verske navade in običaje. Dne 23. decembra so se ponoči v nemških, sosednih Belah prav „imenitno“ zabavali in menda tudi pretepali, na kar je omenjeni nesrečnež „šel in se z vrvjo obesil“. Bil je še v najboljših letih. Tako daleč spravi človeka brezverski „fortschritt“, slabo berilo in — žganje. Naša mladina, katere precejšnji del je žganju zelo vdan, naj odpre

svoje oči in naj krene na zdravo in pravo pot lepega vedenja in krščanskega življenja. Smrt žganju! Sicer bo žganje smrt vaša. Proč z brezverskim berilom in poštene knjige in časnike v roke!

Brda na Zili. (Dvojna pošta.) Na Koroškem je malo tako srečnih krajev kot je naš. Mnogo je takih, kjer bi potrebovali pošto, a se jim ne posreči, jo dobiti. Pri nas pa imamo kar dve, eno c. kr., drugo pa zasebno. Prva služi običnemu prometu, druga je le krajevnega pomena. Ena ima pisarno, druga pa trobilo. In tako živimo prav srečno naprej. Na c. kr. pošti so razmere do danes prav dobre in nimamo nobenih pritožb. Postreže se nam vljudno; poštar in njegova žena sicer nista ognjevit Slovenca, a naspotna sta nam še manj. Drugače je z nasprotno, zasebno pošto. Urejena je skoraj boljše kot c. kr. pošta; kajti tukaj se nahaja: pošta, telegraf in telefon. Neverjetno sicer, a vendar resnica! Ljudstvo imenuje to pošto poslopje: „Stallpost“ ali „štavarska pošta“, katera obstoji iz treh oseb in ima svoj glavni promet skozi „Herrengasse“ ali gosposke ulice na glavni trg, kjer se snide pri vodnjakih največ bab. Zato se pa tudi imenuje ta pošta „babja pošta“. Zve se po tej pošti več kot je res, in več kot svet ve. Čehi se hrustajo, Slovenci požirajo, Blic se dere in blagor tistemu, ki ne pade v roke te pošte! A razumejo se ti uradniki dobro: Eden pošto nosi, drugi telegrafira in tretji trobi, če se plača. Kdor ne verjame, naj pride gledat. Drugi dan je na zasebni pošti. Adijo!

Gorje v Zilski dolini. Bauernverein ustanavlja naša dva gospoda „kmeta“, kakor si nasprotniki tajnostno šepetajo, kadar so sami med seboj. Čudno se nam le zdi, da gospodje tako skrivajo svojo namero ter se skrivno v privatni hiši shajajo k posvetovanju. Zakaj tako skrivati! Kar je res dobrega in za kmeta koristnega se lahko javno pove in pokaže. Ker se pa vam ne gre za to, da bi kmetu res pomagali, ampak le za to, da tem več kmetov spravite pod nemškutarsko brezversko komando, zaradi tega jih lovite na tihem v svoj „verein“, kakor pri nas mačke v žakelj lovijo. Radovedni smo, koliko kmetov se vam bo usedlo na vaš sladki lim?

Iz Ukeve. Prišlo nam je na uho, da je govoril v najnovejšem času uradnik okr. glavarstva v Beljaku, da se postavi Ukljanom šola, katera Ukljane ne bo nič stala, t. j. da Ukljanom k novi šoli ne bo treba nič plačevati. Konstatiramo, da to ni resnica. Občinsko predstojništvo je izkazalo v soseskinem računu za leto 1906 t. št. 60, priloga št. 51, sledeče: „Gebühren: Grundkauf von Franz Jannach 151 K 87 h.“ Ta znesek je plačala torej soseska za šolski prostor. Drugih stroškov, katere se je soseski v tem slučaju za šolo zaračunilo, omenimo prihodnjič. Nadalje se je soseski zaračunil prispevek k popravku potoka tek. št. 85, priloga št. 70, kakor sledi: „Bezirkshauptmannschaft Villach an Erhaltungskostenbeitrag für Ukvabach 160 K 46 h.“ Ti stroški in še več drugih so se napravili brez naše vednosti. Dokler se razmere v Ukvah ne uredijo, je dolžnost c. kr. vlade, da prepove vsem nji podložnim organom umešavanje v stvari in podjetja, ki se vršijo na stroške Ukljanov, ali pa na stroške c. kr. vlade v Ukevski vasi — brez vednosti soseskinega načelstva in sploh brez vednosti vseh interesentov. Za vsa podjetja, katera bi se brez vednosti interesentov v Ukvah vršila, nam bo c. kr. vlada odgovorna. C. kr. vlado pri ti priliki vnovič opozarjamo, da soseska Ukve obstoji iz 115 posestnikov, katerim pripada premoženje, izkazano pod vlož. št. 118 in izkaz III. kat. obč. Ukve.

Več interesentov.

Ukve. Ljubi naš „Mir“! Ti zahajaš že čez četrto stoletje med nas koroške Slovence, in vedno si nam dobro došel. Mi ti ostanemo tudi zanaprej zvesti naročniki in prijatelji, ker je tvoja podlaga versko-slovenska; saj hočemo biti dobri kristjani in zraven tudi spoštovati materni jezik. „Mir“ nas je tega vedno učil in je tudi branil ti dve svetinji. Zato mu bodi čast in naj mnogoštevilno zahaja med verne Slovence, in vsakdo, ki hoče imeti dober list v hiši, naj se naroči na „Mir“. Seveda ima „Mir“ sovražnike, pa nič ne de; kdor zna prav misliti, bo cenil „Mir“ in mu pripoznal veljavo, ki si jo je zaslužil v teh letih, kar izhaja. „Mir“ je prvi in edini dobri slovenski list na Koroškem; „Mir“ je oral ledino in sejal dobro seme, ki je že rodilo sad; brez „Mira“ bi bili koroški Slovenci težko dosegli to, kar so sedaj dosegli. Zatorej ostanimo mu zvesti tudi zanaprej in bodimo složni, ker sloga jači, nesloga tlači. *Marija Kolerič,*
p. d. Tončinja, kmetica.

Slovenci, spominjajte se Velikovške šole!

Gospodarske stvari.

Gospodarski shod v Velikoven.

Zadnje državnoborske volitve, pri katerih smo dosegli v velikovškem sodnijskem okraju tako lepe uspehe, našim nasprotnikom ne gredo iz glave. Uračunali so se pošteno. Spoznali so, da so jo s svojo protislovensko in posebno protiversko politiko silno zavozili. S samimi obljubami niso ljudstva osrečili, še manj pa s svojo kruto germanizacijo. Kaj pomaga kmetu, če zna nemški, pri tem pa ima prazen žep. To so ljudje izprevideli, in niso jim več šli v tolikem številu na limanice. Zatranci slovenskega ljudstva, nemškutarsko-nacionalni učitelji, so spoznali, da ljudstva vendar še nimajo za seboj kakor so si mislili. Toliko let že imajo šolo v svojih rokah, a ljudstva še nimajo. To jih peče. Da bi pridobili ljudstvo in mu potem v nemško-brezverskem duhu vladali, so si izmislili na videz novo pot, namreč ustanavljati „Bauernvereine“ (kmetska društva), ki imajo namen pospeševati germanizacijo in brezverstvo. Pravijo, da so to nepolitična društva. To jim lahko verjame le tisti, ki se vsakemu frakarju obesi za frak. Ljudstvo pa si želi vse kaj drugega. In to je pomoč. Gospodarstvo gre rakovo pot; izdatki so vedno večji, dohodki pa vedno slabši. To naše „Kato-liško politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem“ dobro ve in je po svojih močeh to tudi vedno uvaževalo. Če v gospodarskem oziru ni toliko storilo kakor v političnem, je temu v marsičem krivo pomanjkanje sredstev. A v bodočnosti hoče imenovano društvo tembolj posvetiti svoje moči tudi gospodarskemu napredku, ker so se ravno od zadnjih državnoborskih volitev in vsled vstopa našega državnoborskega poslanca g. Fr. Grafenauerja v „Slovenski klub“ razmere tudi v tem oziru mnogo izboljšale. Prvi uspeh tega je **gospodarski shod v Velikoven** zadnje kvatrno sredo dne 18. dec. t. l. G. kanonik J. Dobrovč, kot sklicatelj, otvoril zborovanje, ki je bilo le zapupno, a vendar se je povabilu odzvalo toliko udeležencev, da je bila velika dvorana v „Narodnem domu“ natlačena polna, in mnogo jih je moralo stati zunaj. Kot predsednik je bil soglasno izvoljen g. dr. Janko Brejc. Ta pozdravi zborovalce in razloži pomen in namen zborovanja. Politično društvo hoče za naprej tembolj pospeševati gospodarsko stran. Shod se vrši v sporazumu in dogovoru „Zadružne zveze“ v Ljubljani. Prvi govornik, g. Legvart, strokovni učitelj iz Ljubljane, navdušeno razpravlja splošno o gospodarskih zadevah. Kdor ima denar, le tisti si more pomagati. Slovenci smo kmetski narod, tudi mi moramo do denarja. V naši zemlji ležijo zakladi, na katere se premalo oziramo. Sedaj so drugi časi, kot nekdanj, večji davki, večji izdatki, vse je dražje. Zato moramo zvišati tudi dohodke. Izobrazba je podlaga vsemu. Treba je treh reči: prvič, učiti se, drugič, združevati se in tretjič, pomagati si moramo sami. Prvemu so podlaga kmetske šole; te moramo zahtevati. Ako jih ne da država, ustanovimo si jih sami! Zelo koristni so tudi kmetski tečaji. Pred vsem je treba pridno brati gospodarske in kmetske knjige. Da napredujemo v živinoreji, moramo izboljšati travnike. Povsod se kaže potreba zadržg. Država mora dati v kmetske namene 50%, dežela pa 25%. Kmetje morajo tudi prav porabiti gnojnico. Z gnojnico tečejo cekini v Dravo in druge potoke mesto kmetu v žep. Gnojnica ne stane nič. Če to ne zadostuje, potem sezimo po umetnem gnoju, ki ga nam ponujajo, a mi ga nočemo. Sploh naj kmetje gnojnico boljše porabljajo, zakaj ta je boljša kot suhi gnoj. Živinorejo, ki je zlasti v planinskih deželah zastopana, je treba posebno gojiti. Rediti je treba dobro živino, zlasti dobre krave, dobre molznice, ker od tega je odvisno mlekarstvo, ki na pr. na Kranjskem že mnogo nese. Krmljenje (pitanje) mora biti pametno. Napačno je, da dobi vso boljšo krmo vol, na krave se pa vse premalo ozira. Slabo krmljena krava zaostaja v razvoju in daje slaba teleta, kar slabo vpliva na živinski naraščaj, in škodo ima živinorejec sam. V prvi vrsti je potrebno, da imamo dobro pleme, lepo plemensko živino in dovolj bikov. Tudi na teleta se ne sme pozabiti in se jih ne sme zanemarjati. Velike važnosti je tudi prašičjereja. Ljudje vse premalo gledajo na to. Končno se mora večja skrbnost posvetiti kokošereji (kuram), ker tudi te živalce morejo donášati posebno gospodinjam lepe dohodke. Da pa more poleg vse skrbi in dobrega krmljenja živina uspevati, morajo si gospodarji umisliti, kar je največjega pomena, dobre hleve, ki so suhi in dosti svetli. — Kot drugi govornik je nastopil gosp. Vl. Pušenjak, potovalni učitelj „Zadružne Zveze“ v Ljubljani, ki govori o gospodarski organizaciji. Ker bomo ta govor objavili v celoti, zato na tem mestu omenjamo le to, da so mnogoštevilni

zborovalci oba govora poslušali z veliko nape-tostjo in zanimanjem; dokaz temu je bilo vse-stransko pritrdjevanje, odobravanje in navdušeno ploskanje vseh navzočih. K sklepu je še g. Šega iz Ljubljane opominjal, da si vzgojimo na Koroškem narodno trgovstvo. Po teh zares lepih, za mnoge popolnoma novih naukih, ki smo jih slišali iz ust govornikovih, je predsednik vse navzoče opominjal, da ne sme ostati pri trenutnem navdušenju, ampak zaupniki naj doma premišlujejo in v kratkem poročajo političnemu društvu, kake zadrage treba ustanavljati, da bo seme, ki se je sejalo na tem shodu kmetskom, obrodilo zaželjenega sadu. Kmetje, oklenite se kmečke in gospodarske organizacije po pregovornu: „Pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal.“

Letošnje žitne cene.

Letos so se žitne cene nenavadno povzdignile, ker se na svetu ni toliko žita našlo, kolikor se ga potrebuje. Mesta rastejo, iz dežele pa ljudje odhajajo in kar je zelo važno, kmetje so si napravili že veliko žitnih zadružnih hramov in lahko čakajo s prodajo.

V začetku meseca avgusta 1907 plačevala se je najlepša ogrska pšenica na Dunaju po K 25.40 kvintal; mlini niso hoteli tako drago kupovati in so čakali, ker so veliki trgovski časniki zatrjevali, da bomo imeli normalne žitne cene, da samo colnina povzročuje visoko ceno. Ob enem pa so morali že veliki trgovski listi priznati, da se pri nas tudi doma porabi veliko več moke, kakor nekdanj, za kar ti listi poprej niso hoteli nič vedeti, in so vsako leto v jeseni izračunavali, kako velike so še stare žitne zaloge. To so pa pravili z namenom, oplašiti posestnike in tako znižati ceno. Ker se cena meseca avgusta ni znižala, omejili so veliki ogrski mlini delo in so pustili mline dva dni v tednu stati, tako so potrebovali manj žita in so mislili, da se bo cena znižala. Ali to se ni zgodilo.

Septembra meseca jelo je v Ameriki pri-manjkovati denarja; posestniki imajo svoje dol-gove tam kakor tu pri nas, in kreditni zavodi so začeli terjati plačila. Zato so morali posest-niki v Ameriki pričeti prodajati svoj pridelek in to v taki meri, da se govori, da bo v pomladi Amerika kupovala žito, ker ga je zdaj preveč prodala. Cena je padla v Ameriki vsled obilne ponudbe za K 1.50 pri kvintalu. Cena bi bila padla tudi pri nas, ali v Nemčiji in na Ruskem je neprestano deževalo in ljudje so videli, da se bo veliko žita izpridilo, zato so jele v Evropi cene rasti, in to gibanje kvišku premagalo je amerikansko gibanje navzdol (à la baisse). V Berlinu se je enkrat cena pšenice povzdignila na 30 K. Avstrijski mlini tedaj niso kupovali nič, dokler se jim skladišča niso popolnoma iz-praznili, zdaj so pa morali iti žita iskat. In zdaj so začeli kupovati skrivši; v javnosti se je trdilo, za tako visoko ceno ne kupuje nikdo, a v trgovskih pisarnah se je tajno prodajalo veliko žita, o katerem noben častnik ni vedel nič, in prodajalo in kupovalo se je po visokih cenah.

V Rusiji in na Nemškem pa je deževalo še naprej; končno se je poročalo, da je ruska žetev letos za tretjino slabša, kakor lani ali v prejšnjih letih, in da je izvoz iz Amerike le prisiljen po pomanjkanju denarja.

Meseca oktobra je pa Ogrska pripeljala na trg veliko množino pšenice, ki je pa bila malo vredna. Tudi na Ogrskem je hudo pomanjkanje denarja, četudi ne toliko kakor v Ameriki, in posestniki so morali z žitom na trg. Cena je vsled tega padla za 40 v. In padla bi bila še globlje, ko bi v južnih deželah ne bila tolika suša, da v jeseni v nekaterih krajih niso mogli sejati. Ceni se, da 20% polja čaka vigredne setve, in Ogrska kupuje iz Avstrije jaro pšenico, da bo imela v pomladi kaj sejati. Cena zato ni hotela nižje; veliki trgovski časniki (Pester Lloyd) so grozili, da se bo konzum omejil — da bodo ljudje jedli manj kruha, a ni povedal, kaj potem hočejo jesti? Kmalu se je tudi slišalo, da ima Galicija letos 5 milijonov kvintalov žita manj prodati, kakor druga leta, koncem novembra ta dežela že ni imela nič več prodati in je začela na Ogrskem kupovati. Ker ogrski mlini niso dosti mleli, kupovali so mlini na Češkem več žita in so mleli doma, mesto da bi kupovali moko. — Koncem novembra so mlinarji zopet kupovali, a ponujalo se je le malo žita in cene so zopet rastle, dokler ni najboljša ogrska pšenica na Dunaju notirala K 27.40 za kvintal.

Dne 15. decembra se je pa cena začela zniževati vsled velikega četudi prisiljenega izvoza iz severne Amerike, in vsled ugodnih poročil iz Argentine. A še nas varuje zoper Argentinejo daljava, ki znaša K 7.50 za kvintal. Če v Avstriji zdaj stane pšenica (najboljša ogrska) K 27, bi se morala pšenica iz Argentineje na naše meje spravi-ti za ceno K 19, da postane sposobna za uvoz.

Vrhu tega se začne argentinska trgovina še le marca meseca in menda tudi poročila niso resnična, da je žetev v Argentini tolika, da zamore nadomestiti, kar je drugod zaostalo. Bržkone pa bo pomanjkanje denarja tudi v Argentini posestnike sililo, žito kolikor mogoče hitro prodati.

Za naše posestnike so letošnje cene neko pičlo nadomestilo za izgube prejšnjih let. Tako visoke ne bodo zmerom ostale, a upamo, da tudi ne bodo več preizkušnje padle. In da se doseže primernih cen, je treba, da se vsi posestniki združijo v zadrugah, ki kakor nek studenec zajema vodo, tako naberejo, kar pride na trg, da se potem more oddati v ugodnem času.

Iz tabora „Korošcev“.

Novi „Korošec“ se hvali — seveda le sam sebe — kot „gospodarsko neodvisen list“, kot „pravi kmetijski prijatelj“, ki ne uklone svoje glave. Opozarjamo in — svarimo posestnike, zanašati se na tržna poročila tega lista.

Ta list poroča dne 19. dec. sledeče cene:

Rž . . .	birn	K 14—	moralo bi biti:	14—
Pšenica . . .	„	11.20	„	15.50
Oves . . .	„	5.60	„	6.40
Koruza . . .	„	9—	„	9—
Ajda . . .	„	5.60	„	8.50
Proso . . .	„	9—	„	8.50
Fizol . . .	kilo	—24	„	16—20.

Opozarjamo kmete, da pšenica nikoli ni bila za četrtinko cenejša, kakor rž, da se ovez birn ne prodaja po 2.80 gld., in da se ajda še nikoli ni prodajala birn po 2.80, tem manj letos, ko je žito drago. Čas, ko se je fizol od kmetov prodajal po 12 kr. kilo, je že dolgo minul.

Dobro vemo, da bo „Korošec“ zopet milo zastokal, češ, kako smo ga „napadli“. Toda pri žitnih cenah se gre za težko pridelan denar naših kmetijskih trpinov in naša dolžnost je tedaj, da kmete opozarjamo na prave žitne cene, da jih obvarujemo kake škode. Pa morajo res biti imenitni „gospodarji“ in „kmeti“ okrog tega „gospodarskega“ lističa, če vsi skupaj še pravih tržnih cen ne vedo.

In ljudje, ki pišejo tak „šmir“, psujejo naš list s „šmirom“! kakor nemški nacionalci. Zato pa vsak zaveden Slovenec ve, pri čem da je!

Društveno gibanje.

Celovec. „Sodalitas ss. Cordis J.“ bo imela svoj mesečni sestanek 9. t. m. Gosp. dr. Arneja bo govoril o razširjanju dobrih časnikov, g. Smodej bo poročal o sedanjem časnikarstvu. Posebna povabila se ne bodo razpošiljala. Vsi slovenski duhovniki so na sestanek povabljeni.

Občni zbor kršč.-soc. zveze za Koroško se vrši v Celovcu 12. t. m. Program se bo pravočasno objavil in se bo tudi dostavil društvom.

Celovec. (Gledališka igra.) Slov. kršč.-socialno društvo v Celovcu bo predstavljalo 12. t. m. ob 8. uri zvečer v dvorani rokodelskega doma prelepo Medvedovo dramo: „Za pravdo in srce“. Vstopnina: Sedeži po K 1.80, stojišča po 60 v. Nastopila bosta tudi celovski in timeniški pevski zbor. Okoličani in drugi, ne zamudite te redke prilike! *Odbor.*

Kotmaravas. (Igra.) V nedeljo dne 5. prosinca ponovijo igralko tukajšnje Marijine družbe že enkrat uprizorjeno igro: „Lurška pastirica“. Prostor: Župnišče. Čas: Ob 1/2 3. uri popoldne. Vstopnina se zviša iz raznih vzrokov od 20 na 30 vinarjev. Preplačila se hvaležno sprejemajo. Slovenci in Slovenke, udeležite se spet v obilnem številu!

Št. Lipš. Kat. slov. izobraževalno društvo priredi v nedeljo po sv. Treh kraljih, t. j. 12. jan., svoje mesečno zborovanje v gostilni pri Habnerju; govornik iz Celovca bo govoril o kmetiskem stanu, gosp. župnik iz Žitarevasi pa o društvu. Po zborovanju bodeta dve igri: „Zamujeni vlak“ in burka „Kmet in fotograf“. Vstopnina 20 vin. za neude; udom prosto. Začetek zborovanja ob treh popoldne. K obilni udeležbi vabi *odbor.*

Velikovec. Slov.-kršč. izobraževalno društvo „Lipa“ priredi dne 6. t. m., na praznik sv. Treh

kraljev, na Želinjah v gostilni pri Petru popoldne po blagoslovu svoje mesečno zborovanje. Na sporedu so govori, posebno govor o socialni demokraciji. K obilni udeležbi vabi ude in prijatelje društva *odbor.*

Globasnica. (Zborovanje.) V nedeljo po sv. Treh kraljih, t. j. 12. t. m., popoldne ob 3. uri je v „Narodnem domu“ zborovanje katol.-političnega društva, kjer bo, kakor nam je obljubil, poročal naš državni poslanec g. Grafenauer. Nato sledi zborovanje podružnice sv. Cirila in Metoda s sledečim sporedom: 1. Slavnostni govor; 2. igra: „Ne kliči vraga“; 3. petje in prosta zabava. K velikanski udeležbi vabi *odbor.*

Žitaravas. Kršč.-soc. izobraževalno društvo „Trta“ priredi na praznik sv. Treh kraljev svoj 1. redni občni zbor ob 3. uri popoldne pri Merklju v Žitarivasi. Poleg navadnega sporeda bo tudi en govor in predstava skioptičnih slik. K polnoštevilni udeležbi vabi vse ude in prijatelje društva *odbor.*

Razne stvari.

Nasprotniki se združujejo. Nasprotniki so se združili in v Celovcu ustanovili „Nemško tiskovno društvo“. Dobernik je oddal svoj list „Freie Stimmen“ temu društvu in društvo prevzelo je tudi Angererjev list celovškega lindvera. Oba lista bodeta še zanaprej izhajala, a iz ene roke; tisti list pride drugače oblečen v pondeljek, drugače v sredo in soboto. Pozneje hočejo iz obeh napraviti nov dnevnik. Kdo je zopet dal denarja za to podjetje? Nekateri bogati Celovčani in Beljačani niso vedeli kam z denarjem in dali so ga za to podjetje. Za nas Slovence je nasprotnikovo nastopanje opomin, naj bomo previdni in složni. Očividno je naši stranki bilo v prid, da so se v liberalce zaletavali na eni strani socialni demokrati, na drugi vsenemci. Tako so se v Avstriji strli liberalnemu gadu strupeni zobje, da več ne more pičiti. A bati se nam je, da otroka starega liberalizma: vsenemec brez vere in socialni demokrat brez lastnine in domovine, prideta do prevelike moči. Proti socialdemokraciji in vsenemškemu listom je treba razširjati slovenske krščanske časnike, treba pri nas pridobiti novih naročnikov „Miru“! Vdrugo nam je treba sloge. Treba v prvem gibanju zatreti vsak razdor v stranki, zabraniti, da ne bo vsakdo delal po svoji lastni glavi. Kdor se v vojski odstrani od armade, je izdajalec, on skupni stvari ne koristi in se z njim postopa po vojnem pravu. Zato ostanimo složni tudi Slovenci in podpirajmo ter naročajmo edino pravo glasilo koroških Slovencev „Mir“. To naj bo odgovor vseh dobromislečnih Slovencev vsem našim domačim in tujim nasprotnikom!

Neprijetne so posledice za onega, ki ne gleda na pokvarjen želodec in je brez skrbi, misleč, izgubljeni tek se mora sam povrniti. Kdor ima to upanje, se velikokrat vara, in ne bi smel upati predlogo že v prid zdravja ne, temveč naj o pravem času pomaga s pripravnimi sredstvi, ker nič ni važneje, nego da se ohrani zdrav tek. Profesor Pawlov, veliki ruski učenjak, ga imenuje po pravici prvega in največjega razdražitelja izločevalnih živcev želodca. Brady-jeve staroznane želodčne kapljice zelo povzročujejo tek, krepijo želodec in tešijo bolečine, ter se uporabljajo od vseh z najboljšim uspehom, ki trpijo vsled pokvarjenega želodca, ki nimajo teka, ne prenesejo navadne hrane, in ki tožijo čez slabo prebavljenje, zaprtost, rezavico, slabotnost, glavobol itd. — Te želodčne kapljice zelo izpodbujajo prebavno pripravo, povečajo tek, preprečijo tvoritev preobilne želodčne kisline in pojav škodljivega kisanja, ter so priznane izvrstno ubrajujoče sredstvo. — Napravljajo se edino le v lekarni „König von Ungarn“, Dunaj I, Fleischmarkt 1/385, od koder se pošiljajo po 6 steklenic za 5 K in po 3 dvojne steklenice za K 4.50 franko vseh stroškov.

Listnica uredništva.

G. M. v M.: Prihodnjič. — J. M. v P.: Spis bi bil zapoznel. — Š. T.: Hvala! Pozdrav!

Srečno in veselo novo leto

želi vsem svojim častitim odjemalcem iz dežele in mesta, kakor tudi vsem svojim prijateljem in znancem

Fran Sadnikar,

trgovec z železnino v Celovcu (Burggasse št. 7).

Veselo novo leto

vsem svojim častitim podpornikom in prijateljem

Peter Marković,

akad. slikar v Rožeku na Koroškem.

Na prodaj.

Kmetska hiša s kmetijskim poslopjem, 30 oralov gozda, polja 15 oralov in travnikov 10 oralov, lega blizu farne cerkve. Naslov se izve pri uredništvu „Mira“.

Mežnar in najemnik gostilne

nastopi lahko dné 1. marca l. 1908 v **Dolini, pošta Grabštanj.** Jamščine mora podjati 200 kron. Pogoje pove:

Župnijsko predstojništvo v Pokrčah.

Krojaškega pomočnika,

sposebnega za malo in veliko delo, sprejme takoj **Anton Klančnik**, krojaški mojster na Suhi, pošta Labud (Lavamünd) na Koroškem.

Pozor!

Pozor!

Podpisani priporoča doma žgane pristne pi-jače, kakor:

Brinjevec liter po K 2.40

Slivovec, šest let star „ „ 2.20

Vinsko žganje (Weingeleg) „ „ 1.60

Kislec (Säuerling), sadno žganje „ „ 1.40

in pošilja do 5 kilogramov po pošti, večje partije po dogovoru.

Egid Jeglič,

Selo, pošta Žirovnica na Gorenjskem.

Lovske puške

vseh sestav, priznано delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom, priporoča

Prva borovska tovarna orožja

Peter Wernig,

c. in kr. dvorni založnik v Borovljah, Koroško.

Ceniki brezplačno in poštne prosto.

Postavno zavarovano.

Vsako ponarejanje kaznivo!

Edino pristen je Thierry-jev balsam

z zeleno znamko „redovnica“. Cena: 12 majhnih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika specialna steklenica s patent. zamaskom K 5—

Thierryjevo centifolijsko mazilo proti vsem se tako starim ranam, vnetjem, ranitvam, abscesom in oteklinitam vseh vrst. Cena: 2 lončka K 3.60 se pošlje le proti povzetju ali denar naprej.

Obe domači sredstvi sta povsod znani in slovita kot najboljši.

Naročila se naslavlja na:

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogasli Slatini.

Brošura s tisoč originalnih pisem gratis in franko. V zalogi v skoro vseh večjih lekarnah in medicinskih drogerijah.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu

Akcijski kapital K 2.000.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4 1/2 %

od dne vloge do dne vzdiga.

➡ Kolodvorska cesta št. 27. ⬅

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone.

Daje predjume na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicje.

➡ Eskompt in inkaso menic. — Borzna naročila. ⬅

Centrala v Ljubljani. Podružnica v Spiljetu.

Turske srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobiček 300.000 frankov. Na mesečno vplačevanje po K 8— za komad.

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanji na leto. Glavni dobiček K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Prodaja vseh vrst vred. papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.